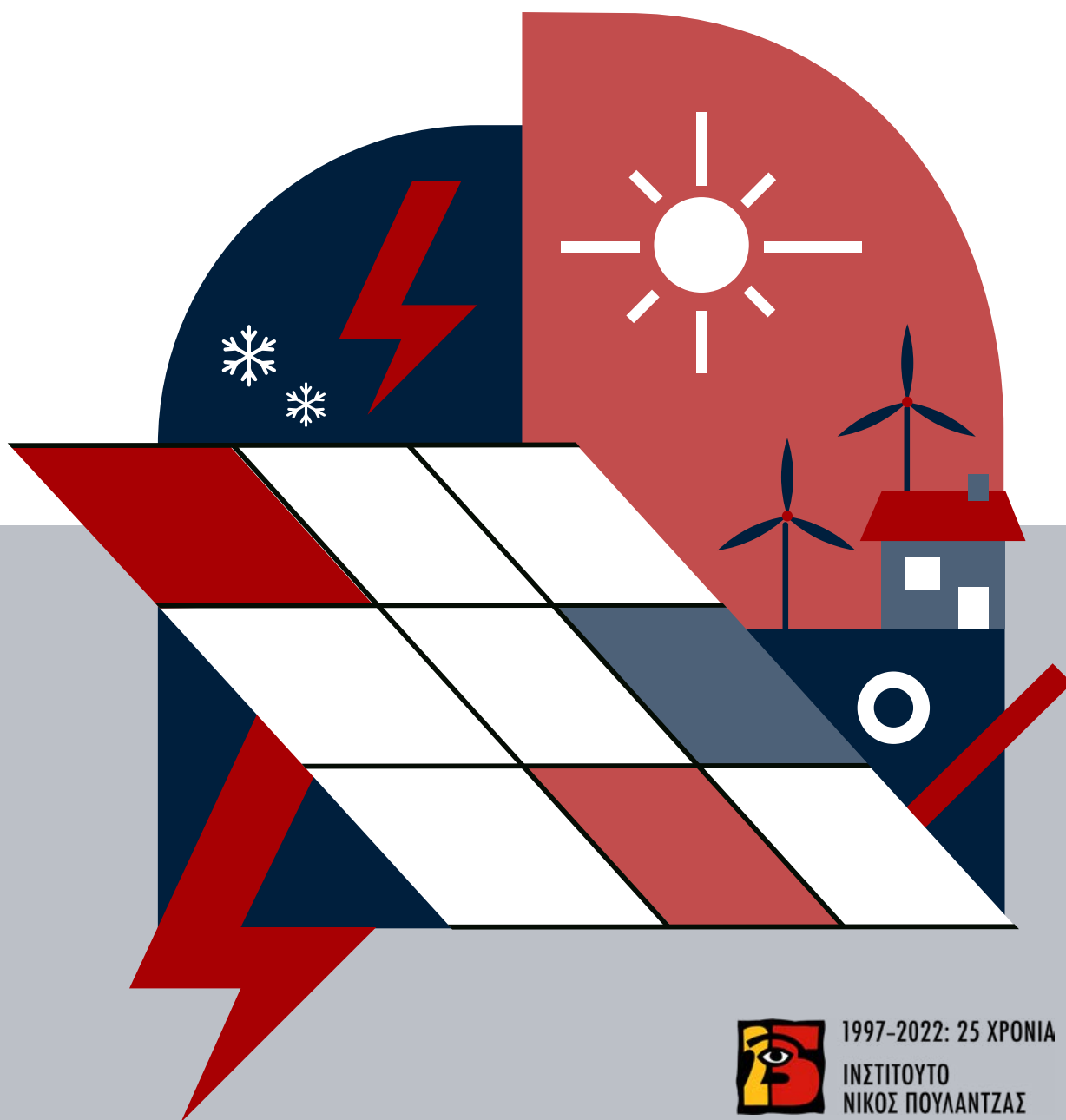

**ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ, ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ
ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ
ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΚΑΤΟΙΚΙΑ**

1997-2022: 25 ΧΡΟΝΙΑ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΝΙΚΟΣ ΠΟΥΛΑΝΤΖΑΣ

1997-2022: 25 ΧΡΟΝΙΑ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΝΙΚΟΣ ΠΟΥΛΑΝΤΖΑΣ

Πανελλαδική Έρευνα

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ, ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΚΑΤΟΙΚΙΑ

Ανάλυση και σχολιασμός των Αποτελεσμάτων

Φερενίκη Βαταβάλη, Νίκος Κατσουλάκος, Ευαγγελία Χατζηκωνσταντίνου

Ιούνιος 2022

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή.....	1
ΕΝΟΤΗΤΑ 1: Απόψεις και συμπεριφορές σε σχέση με την κατανάλωση ενέργειας	3
ΕΝΟΤΗΤΑ 2: Ενεργειακή κατάσταση κατοικίας.....	23
ΕΝΟΤΗΤΑ 3. Έξοδα κατοικίας νοικοκυριών.....	37
ΕΝΟΤΗΤΕΣ 4 ΚΑΙ 5. Γενικά στοιχεία κατοικίας δείγματος και δημογραφικά χαρακτηριστικά δείγματος.....	41
ΣΥΝΟΨΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	43
ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	47

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα έκδοση περιλαμβάνει την ανάλυση και τον σχολιασμό των αποτελεσμάτων της πανελλαδικής έρευνας «Προβλήματα, πρακτικές και αντιλήψεις σε σχέση με την κατανάλωση ενέργειας στην κατοικία» που σχεδίασε και πραγματοποίησε το Ινστιτούτο Νίκος Πουλαντζάς σε συνεργασία με την Καπα Research. Τα δεδομένα προέρχονται από τις 13 περιφέρειες της χώρας και συνελέγησαν το διάστημα 17 με 27 Μαΐου. Την κατάρτιση του ερωτηματολογίου όπως και την ανάλυση των αποτελεσμάτων ανέλαβαν οι Φερενίκη Βαταβάλη¹, Νικόλας Κατσουλάκος² και Ευαγγελία Χατζηκωνσταντίνου³. Η εν λόγω έρευνα εντάσσεται στην ευρύτερη θεματική του ΙΝΠ για τη διερεύνηση του φαινομένου της ενεργειακής φτώχειας στην Ελλάδα.

Η ερευνητική στοχοθεσία περιγράφεται από τους εξής άξονες:

- Καταγραφή των προβλημάτων, των πρακτικών και των αντιλήψεων των νοικοκυριών σε σχέση με την ενέργεια στην τρέχουσα συγκυρία
- Μελέτη όψεων των προβλημάτων σε σχέση με την οικιακή κατανάλωση ενέργειας συνδυάζοντας οικονομοτεχνικές παραμέτρους με κοινωνικές και πολιτικές διαστάσεις
- Διερεύνηση της συχνά αμελούμενης πτυχής της θερινής ενεργειακής φτώχειας
- Αξιολόγηση των μέτρων και των πολιτικών για την αντιμετώπιση της ενεργειακής φτώχειας από τη σκοπιά των νοικοκυριών
- Ανάδειξη των σημείων καμπής και των μετασχηματισμών που μετέβαλαν το κόστος κατοίκησης και τις στρατηγικές των νοικοκυριών σε σχέση με την ενέργεια.

Μια πρωτογενής, ποσοτική, πανελλαδική έρευνα νοικοκυριών με πολλές μεταβλητές προσφέρει τη δυνατότητα για πολυάριθμες επεξεργασίες. Η παρούσα έκδοση συνοψίζει τα κυριότερα συμπεράσματα – που παρουσιάζουν ενδιαφέρον για την κατανόηση της κατάστασης των νοικοκυριών και τη διαμόρφωση πολιτικών - τόσο βάσει της περιγραφικής στατιστικής, όσο και των συσχετίσεων που προκύπτουν από τα αποτελέσματα της έρευνας.

1 Δρ. Αρχιτέκτονας – Πολεοδόμος, Ειδική Λειτουργική Επιστήμονας Β' βαθμίδας, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών

2 Δρ. Μηχανολόγος Μηχανικός, Αναπληρωτής Καθηγητής, Ακαδημία Εμπορικού Ναυτικού Ασπροπύργου

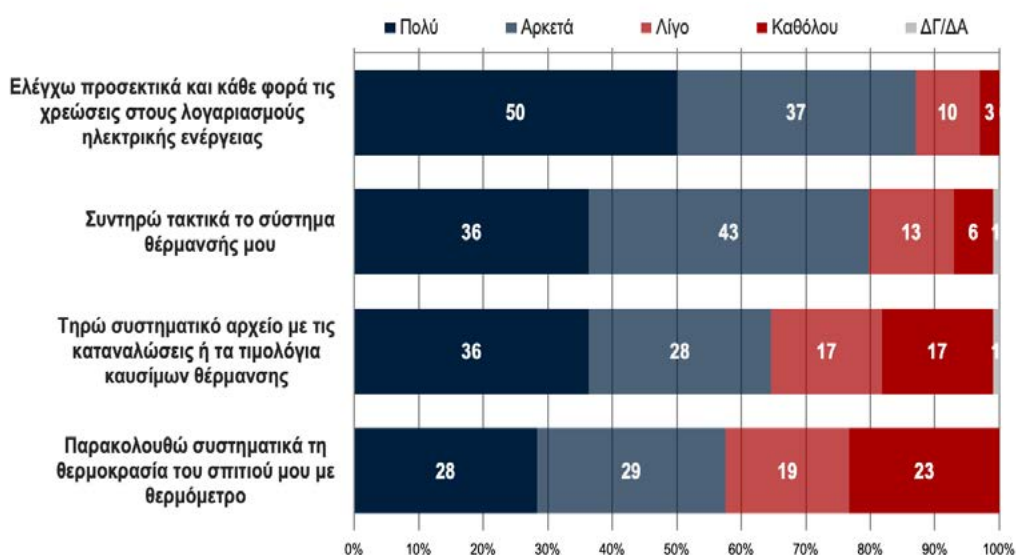
3 Δρ. Αρχιτέκτονας – Πολεοδόμος

ΕΝΟΤΗΤΑ 1: ΑΠΟΨΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΕΣ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

Διάγραμμα 1. Πόσο σας εκφράζει κάθε μία από τις παρακάτω προτάσεις;

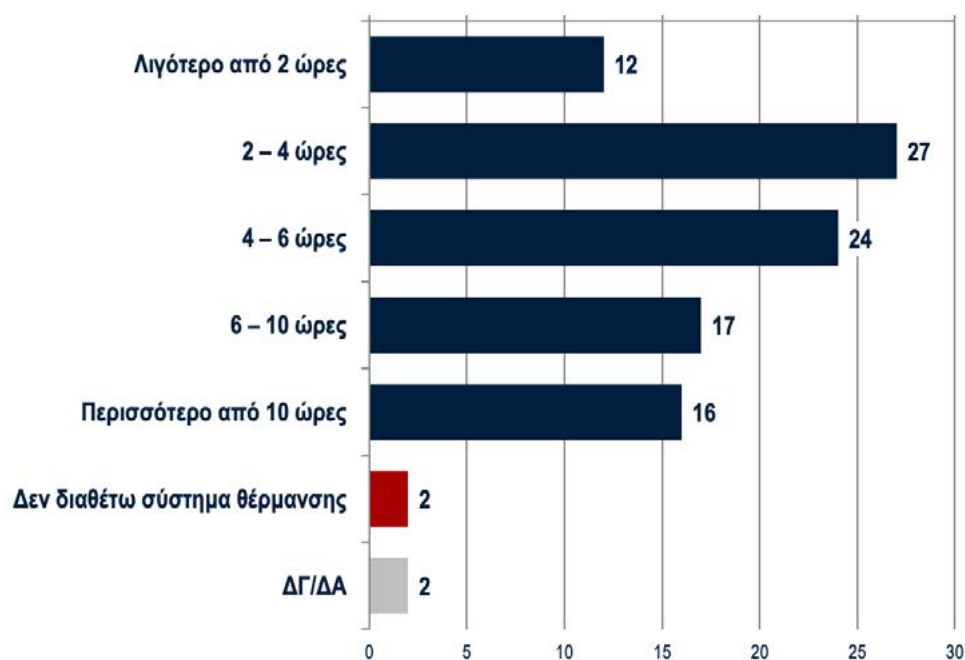
Όπως προκύπτει η πλειονότητα των νοικοκυριών ασχολείται συστηματικά με τα ενεργειακά ζητήματα των κατοικιών:

- Σχεδόν εννιά στα δέκα νοικοκυριά ελέγχει τις χρεώσεις στους λογαριασμούς ηλεκτρικής ενέργειας
- Οκτώ στα δέκα νοικοκυριά συντηρεί τα συστήματα θέρμανσης
- Περίπου ένα στα τρία νοικοκυριά τηρεί αρχείο με τις καταναλώσεις / τα τιμολόγια καυσίμων
- Σχεδόν έξι στα δέκα νοικοκυριά παρακολουθεί τη θερμοκρασία των σπιτιών με θερμόμετρο

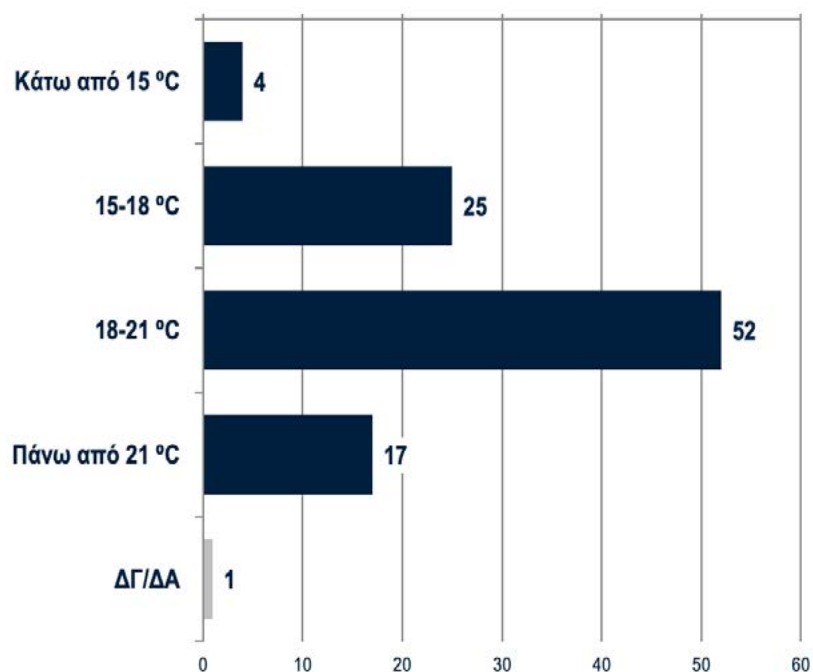
Η προσεκτική ενασχόληση με τα ζητήματα αυτά είναι σημαντική ένδειξη της σπουδαιότητας που έχουν τα ενεργειακά θέματα για τα νοικοκυριά, ειδικά σε μια συγκυρία με ιδιαίτερα αυξημένες τιμές.

Διάγραμμα 2. Κατά τη διάρκεια αυτού του χειμώνα, πόσες ώρες ανάβατε το σύστημα θέρμανσης συνήθως την ημέρα;

Διάγραμμα 3. Ποια ήταν συνήθως η θερμοκρασία στην κατοικία σας αυτόν τον χειμώνα;

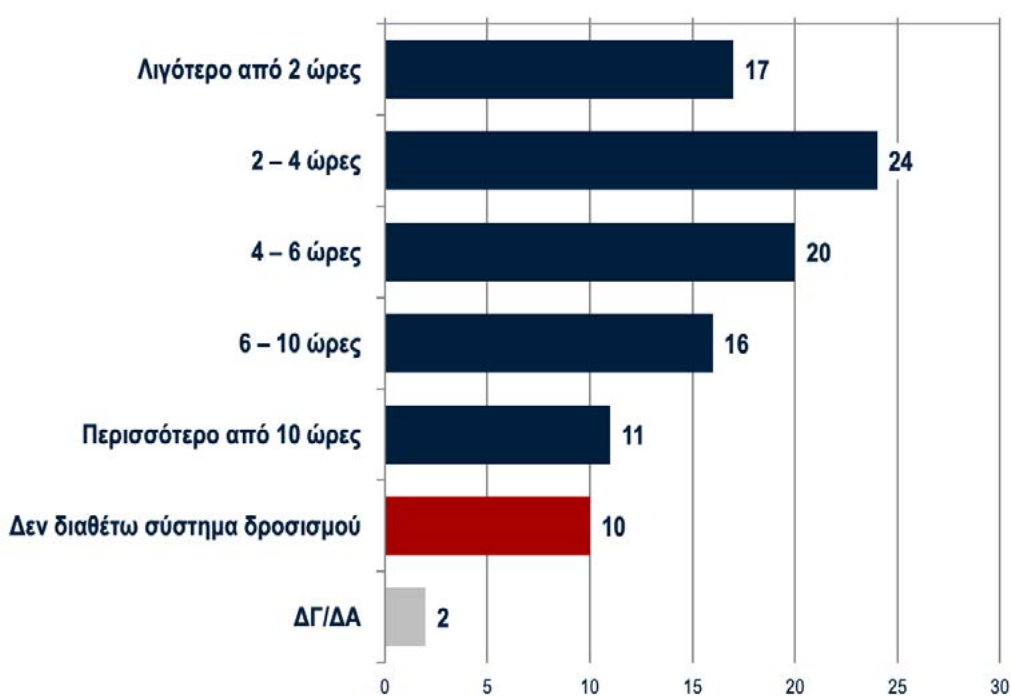

Είναι ανησυχητικό το στοιχείο πως 29% των νοικοκυριών, δηλαδή λίγο λιγότερα από ένα στα τρία νοικοκυριά της χώρας, δηλώνουν πως η θερμοκρασία του σπιτιού τον χειμώνα είναι κάτω από 18°C. Αυτό σημαίνει κρύο σπίτι, με αρνητικό αντίκτυπο στις συνθήκες θερμικής άνεσης, αλλά και στην υγεία. Υπενθυμίζεται ότι οι συνθήκες άνεσης στην κατοικία τον χειμώνα θεωρείται ότι επιτυγχάνονται όταν η εσωτερική θερμοκρασία του σπιτιού είναι 20° C⁴.

Ενώ από τα αποτελέσματα στην ερώτηση «Κατά τη διάρκεια αυτού του χειμώνα, πόσες ώρες ανάβατε το σύστημα θέρμανσης συνήθως την ημέρα;», βλέπουμε πως περίπου 40% των νοικοκυριών ανάβει θέρμανση έως 4 ώρες ανά ημέρα, κατά μέσο όρο. Αυτό το χρονικό διάστημα λειτουργίας της θέρμανσης είναι σε γενικές γραμμές μικρό, και μάλιστα για έναν χειμώνα με πολύ χαμηλές θερμοκρασίες για παρατεταμένα διαστήματα, και αιτιολογεί το ότι ένα σημαντικό ποσοστό των ερωτηθέντων έχει χαμηλή θερμοκρασία στο σπίτι.

Διάγραμμα 4. Πόσες ώρες ανάβατε το σύστημα δροσισμού (air-condition, ανεμιστήρας, κτλ.) τις ημέρες του καύσωνα το καλοκαίρι του 2021;

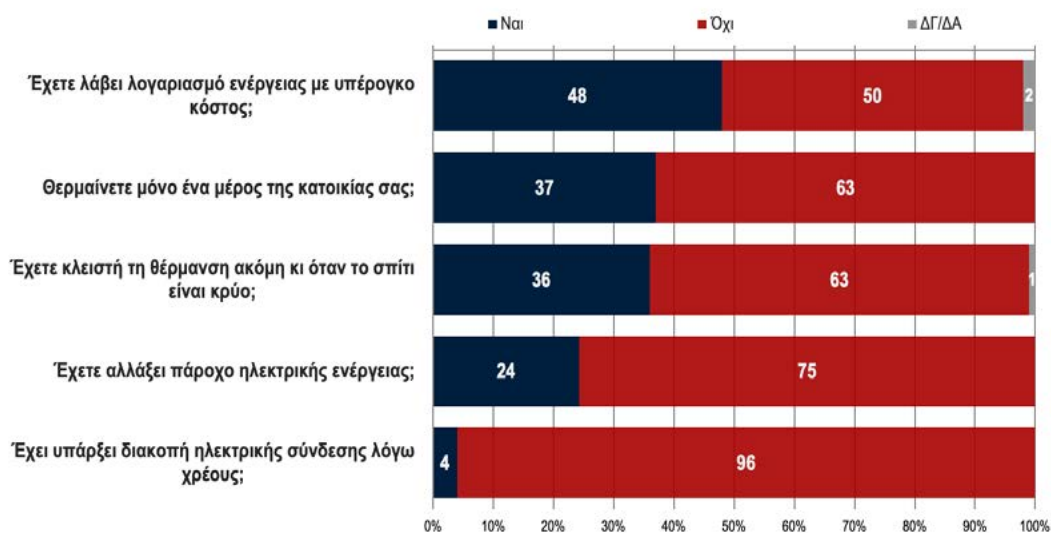
Φαίνεται ότι οι καύσωνες του 2021 ώθησαν τα νοικοκυριά στην εκτενή χρήση συστημάτων δροσισμού. Πάνω από τους μισούς από όσους διαθέτουν συστήματα δροσισμού στις κατοικίες τους, τα χρησιμοποιούσαν από τέσσερις ώρες και πάνω την περίοδο της έντονης ζέστης. Σημειώνεται ότι παλαιότερη έρευνα της ΕΛΣΤΑΤ για την κατανάλωση ενέργειας στα νοικοκυριά, που πραγματοποιήθηκε το 2011 – 2012 (και δεν έχει

4 Τεχνική Οδηγία Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδας, Τ.Ο.Τ.Ε.Ε. 20701-1/2017. Αναλυτικές εθνικές προδιαγραφές παραμέτρων για τον υπολογισμό της ενεργειακής απόδοσης κτιρίων και την έκδοση πιστοποιητικού ενεργειακής απόδοσης, σελ. 27, Επιθυμητές Εσωτερικές Συνθήκες Χώρων.

δημοσιευτεί αντίστοιχη από τότε) περιέχει παρόμοια ευρήματα για τον χρόνο χρήσης κλιματιστικών. Ίσως δεν είναι τυχαίο ότι και το καλοκαίρι του 2012, το οποίο αποτελεί την αναφορά της έρευνας της ΕΛΣΤΑΤ για τη θερινή περίοδο, ήταν ένα καλοκαίρι με έντονη ζέστη – ο θερμότερος Ιούλιος που έχει καταγραφεί από το Εθνικό Αστεροσκοπείο ήταν ο Ιούλιος του 2012.

Διάγραμμα 5. Τα τελευταία δύο χρόνια...

Περίπου τέσσερα στα δέκα ελληνικά νοικοκυριά (37%) θερμαίνουν ένα μόνο μέρος της κατοικίας τους, ενώ σχεδόν ίδιο ποσοστό νοικοκυριών (36%) κλείνει τη θέρμανση ακόμη κι αν το σπίτι είναι κρύο. Αυτά τα στοιχεία είναι ανησυχητικά ως προς την ενεργειακή φτώχεια, καθώς δείχνουν ότι ένα πολύ μεγάλο μέρος του πληθυσμού δεν μπορεί ουσιαστικά να θερμάνει την κατοικία του. Το γεγονός ότι ένα στα δύο νοικοκυριά έχει λάβει την τελευταία διετία λογαριασμούς ενέργειας με υπέρογκο κόστος, προφανώς, έχει συμβάλει σε αυτήν την κατάσταση. Εάν συνυπολογίσουμε δεδομένα από έρευνες προηγούμενων ετών, φαίνεται πως βρισκόμαστε σε μια ιδιαίτερα δυσμενή συγκυρία. Στο Διάγραμμα 6, αποτυπώνεται – βάσει των ερευνών της ΕΛΣΤΑΤ – το ποσοστό των νοικοκυριών που δήλωνε αδυναμία να θερμάνει ικανοποιητικά την κατοικία του. Παρατηρούμε ότι από το 2013 υπάρχει μια πτωτική τάση αναφορικά με την αδυναμία ικανοποιητικής θέρμανσης.

Αλλά την τρέχουσα περίοδο, με βάση τα ευρήματα της έρευνας για τη θέρμανση μόνο ενός μέρους της κατοικίας και τη διακοπή λειτουργίας της θέρμανσης ακόμη και με κρύο σπίτι, μοιάζει να επιστρέφουμε στην εποχή του 2013 – 2014, μια περίοδο οικονομικής κρίσης και υψηλών τιμών καυσίμων. Το συμπέρασμα αυτό, η τάση επιστροφής σε εποχές βαθιάς κρίσης, θα ενισχυθεί και από τη συνέχεια των ευρημάτων και του σχολιασμού.

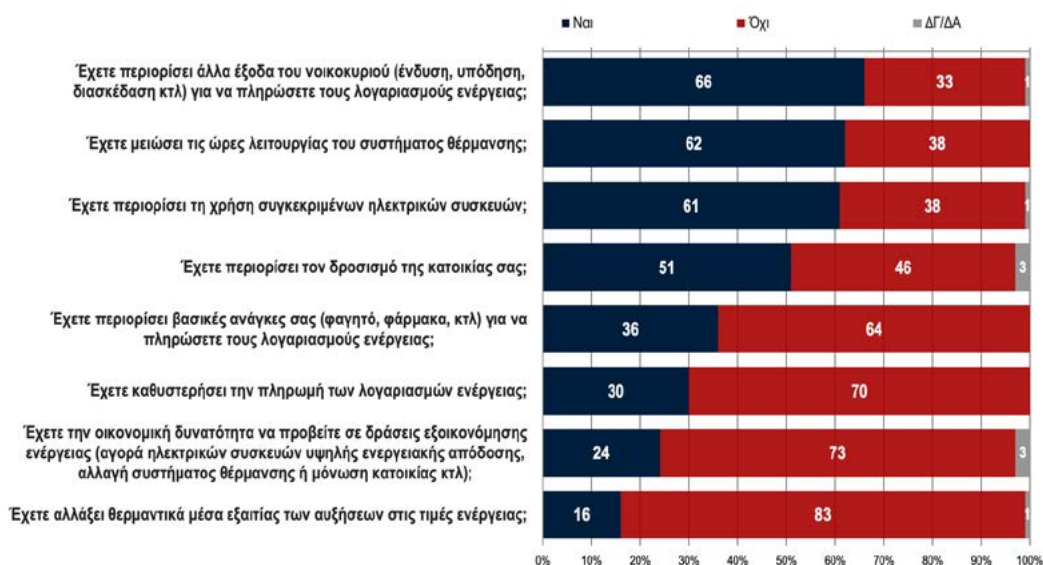

Διάγραμμα 6. Ποσοστό νοικοκυριών δεν μπορούν να θερμάνουν ικανοποιητικά την κατοικία τους στην Ελλάδα μεταξύ 2013 και 2020.

(πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Υλική Στέρηση και Συνθήκες Διαβίωσης, <https://www.statistics.gr/documents/20181/ade2f25-a673-9456-4fac-8887911f8b31>)

Διάγραμμα 7. Τα τελευταία δύο χρόνια θα λέγατε ότι...

Και από τα αποτελέσματα των απαντήσεων σε αυτήν την ερώτηση η παρουσία της ενεργειακής φτώχειας προκύπτει έντονη, όπως και η συνολική υποβάθμιση του επιπέδου ζωής:

- Δύο στους τρεις μείωσαν δαπάνες για ένδυση, υπόδηση, διασκέδαση κ.λπ. για να καλύψουν τα ενεργειακά τους κόστη

- Έξι στους δέκα μείωσαν τις ώρες λειτουργίας της θέρμανσης ή/ και τη χρήση ηλεκτρικών συσκευών
- Οι μισοί περιορίσαν τον δροσισμό της κατοικίας τους
- Περίπου ένας στους τρεις περιορίσαν βασικές ανάγκες, όπως φαγητό ή φάρμακα, για να καλύψουν τα ενεργειακά κόστη.
- Τρεις στους τέσσερις ΔΕΝ έχουν τη δυνατότητα να προβούν σε επεμβάσεις εξοικονόμησης ενέργειας – να γιατί τα προγράμματα όπως το «Εξοικονομώ» είναι απαραίτητα, αλλά όπως θα φανεί στη συνέχεια για την ώρα έχουν αφήσει πολλούς «απ' έξω»

Σημειώνεται ότι σε έρευνα του ΕΜΠ το 2015⁵, περίπου 75% των νοικοκυριών δήλωσαν ότι είχαν περιορίσει έξοδα για άλλες ανάγκες για την κάλυψη των ενεργειακών τους αναγκών. Σε εκείνη την έρευνα δεν γινόταν διαχωρισμός σε ανάγκες ρουχισμού και ανάγκες διατροφής/ φαρμάκων. Όμως, η εικόνα / τάση είναι παρόμοια. Και αυτό αποτελεί επιπλέον ένδειξη ότι επιστρέφουμε στις καταστάσεις που η κοινωνία βίωνε τις εποχές της κυριαρχίας των μνημονιακών πολιτικών.

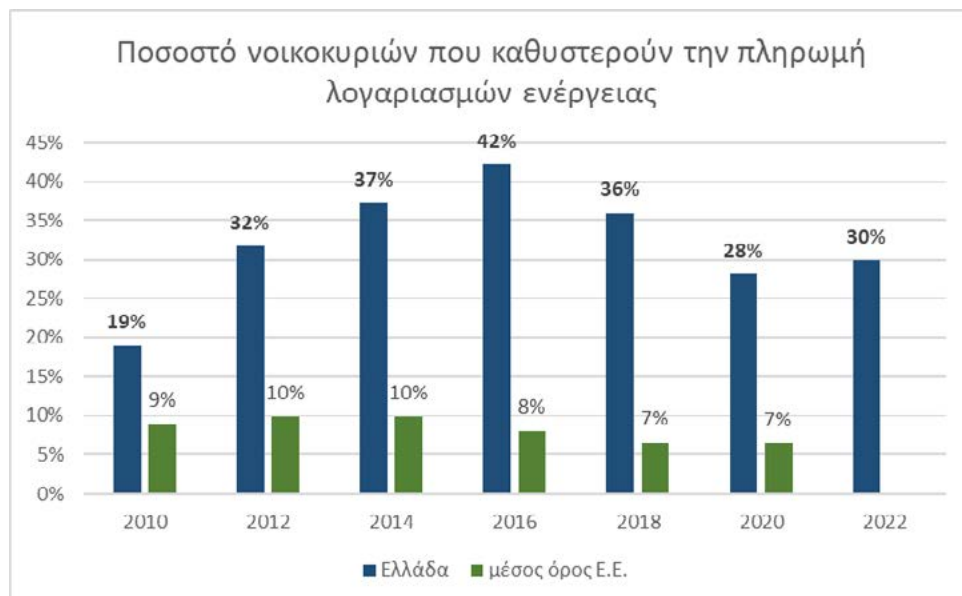
Στεκόμαστε ειδικότερα στο εύρημα ότι 30% των νοικοκυριών έχει καθυστερήσει την πληρωμή λογαριασμών ενέργειας, καθώς αυτό αποτελεί – σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο Ενεργειακής Φτώχειας – έναν από τους βασικούς δείκτες ενεργειακής φτώχειας.

Πρόκειται για ένα σημαντικό μέρος των καταναλωτών, το οποίο αναμένεται να αυξηθεί περαιτέρω, καθώς οι τιμές της ενέργειας συνεχίζουν την ανοδική πορεία. Όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 8, το ποσοστό των ελληνικών νοικοκυριών που καθυστερούν την πληρωμή λογαριασμών είναι πολλαπλάσιο – έως και πάνω από πενταπλάσιο - του μέσου όρου της ΕΕ. Στο «μάτι» της κρίσης, το ποσοστό έφτασε σε ένα μέγιστο, πάνω από 40%. Στη συνέχεια υπήρξε κάποια αποκλιμάκωση, αλλά το εύρημα της έρευνας που παρουσιάζουμε δείχνει ότι μπαίνουμε ξανά σε κύκλο αύξησης αυτών που δεν μπορούν έγκαιρα να πληρώσουν λογαριασμούς.

5 Καλιαμπάκος, Δ. (επιμ.) (2015). Ανάπτυξη πολυπαραμετρικού μαθηματικού μοντέλου για τη βελτιστοποίηση του ενεργειακού σχεδιασμού σε ορεινές περιοχές – ΑΕΝΑΟΣ. Αθήνα, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο.

Διάγραμμα 8. Ποσοστό νοικοκυριών που καθυστερούν να πληρώσουν τους λογαριασμούς τους στην Ελλάδα και την Ε.Ε.

(πηγή: Eurostat, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_mdes07/default/table?lang=en)

Τέλος, η καθυστέρηση πληρωμής λογαριασμών παρουσιάζει –μεταξύ άλλων– στατιστικά σημαντική συσχέτιση, σε επίπεδο εμπιστοσύνης 99%, με το ιδιοκτησιακό καθεστώς της κατοικίας. Είναι αξιοσημείωτο πως τα νοικοκυριά που έχουν ιδιόκτητο σπίτι χωρίς οικονομικές υποχρεώσεις (δάνεια, υποθήκες κ.λπ.) είναι κατά τρεις φορές περισσότερο συνεπή στην πληρωμή λογαριασμών σε σχέση με τα νοικοκυριά που είναι υποχρεωμένα να καταβάλουν δόσεις δανείων και συναφή κόστη. Επίσης, όπως ενδεχομένως αναμενόταν, τα νοικοκυριά που έχουν λάβει «φουσκωμένους» λογαριασμούς είναι αυτά που, κυρίως, καθυστερούν την πληρωμή λογαριασμών. Το 70% όσων απάντησαν πως έχουν καθυστερήσει την πληρωμή λογαριασμών έχουν λάβει το τελευταίο διάστημα λογαριασμούς ενέργειας με υπέρογκο κόστος.

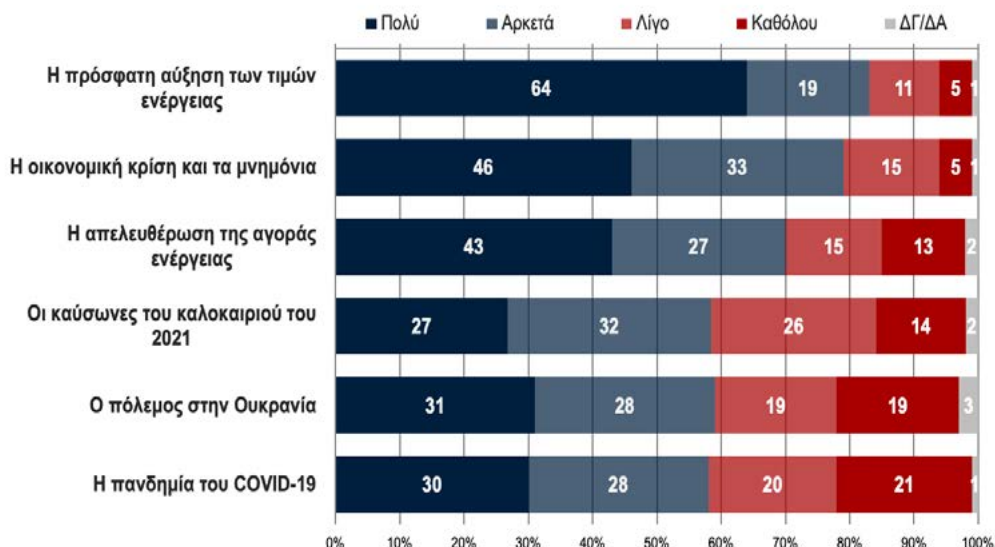
Διάγραμμα 9. Έχετε αξιοποιήσει κάποιο πρόγραμμα σχετικό με την ενέργεια στην κατοικία σας τα τελευταία δύο χρόνια;

Τα αποτελέσματα των απαντήσεων στην ερώτηση αυτή αποτελούν ηχηρή ένδειξη ότι οι πολιτικές που εφαρμόζονται για την ενίσχυση των πολιτών ως προς τα ενεργειακά ζητήματα έχουν αποτύχει.

Επτά στα δέκα νοικοκυριά δεν έχει αξιοποιήσει ούτε «Εξοικονομώ», ούτε το Κοινωνικό Οικιακό Τιμολόγιο, ούτε επίδομα πετρελαίου, ούτε κάποιο άλλο μέτρο. Η μεγάλη, δηλαδή, πλειονότητα των πολιτών έχει μείνει εκτός των πολιτικών που βοηθούν τους καταναλωτές να μειώσουν την ενεργειακή τους κατανάλωση ή τα ενεργειακά τους κόστη. Εύρημα που πρέπει να προβληματίσει όσους σχεδιάζουν και εφαρμόζουν τις πολιτικές αυτές.

Διάγραμμα 10. Πόσο έχουν επηρεάσει τις συνήθειες σας σε σχέση με την κατανάλωση ενέργειας τα παρακάτω;

Τα ευρήματα από τις απαντήσεις στην ερώτηση αυτή αποτελούν μια επιπλέον ένδειξη ότι η κρίση που έχει ξεκινήσει, ενδέχεται να είναι έως και χειρότερη από την οικονομική κρίση που βιώσαμε τη δεκαετία 2009 – 2019.

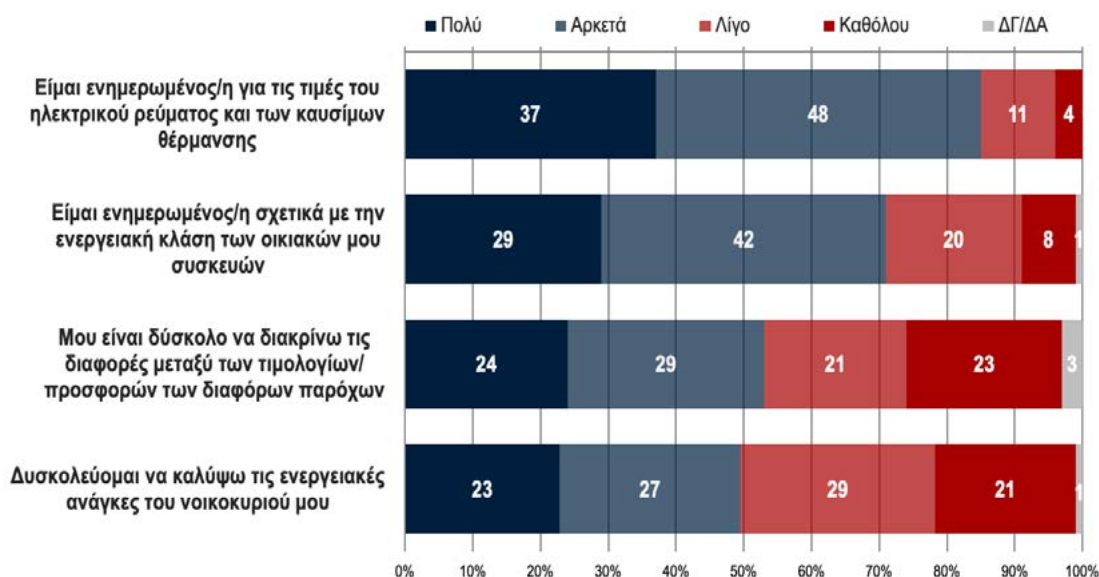
Τα νοικοκυριά δηλώνουν ότι η πρόσφατη αύξηση των τιμών ενέργειας τα επηρεάζει πολύ σε ποσοστό 64%. Το αντίστοιχο ποσοστό για την οικονομική κρίση και τα μνημόνια είναι 46%. Πράγματι, ουδέποτε την περίοδο των μνημονίων είχαμε τιμές ηλεκτρισμού και καυσίμων στα σημερινά επίπεδα⁶. Ιδιαίτερη σημασία έχει πως το 70% των νοικοκυριών δηλώνει πως η απελευθέρωση της αγοράς ενέργειας τα έχει επηρεάσει πολύ ή αρκετά. Φαίνεται δηλαδή ότι η ρητορική πως η απελευθερωμένη αγορά ενέργειας θα ωφελήσει τους καταναλωτές διαψεύδεται στην πράξη και τα νοικοκυριά το συνειδητοποιούν. Και χρησιμοποιούμε το (έντονο) ρήμα «συνειδητοποιούν», καθώς και οι ενδείξεις από άλλες έρευνες συντείνουν στο ότι το κοινωνικό κλίμα έχει μεταστραφεί απέναντι σε πολυδιαφημισμένες μεταρρυθμίσεις, όπως η ιδιωτικοποίηση της ΔΕΗ⁷. Στα επίπεδα του 60% (σημαντικό ποσοστό) τα νοικοκυριά δηλώνουν ότι έχουν επηρεαστεί και από τα πρόσφατα γεγονότα, δηλαδή τους καύσωνες του 2021, την πανδημία και βέβαια τον πόλεμο στην Ουκρανία.

6 Οι τιμές όλων των βασικών ενεργειακών προϊόντων (καύσιμα κίνησης, καύσιμα θέρμανσης, ηλεκτρική ενέργεια) έχουν σημειώσει ιστορικά ρεκόρ από τον Μάρτιο και έπειτα. Προφανώς, η διεθνής γεωπολιτική αστάθεια και ο συνεχιζόμενος πόλεμος στην Ουκρανία επηρεάζουν την κατάσταση. Όμως, αυτή δεν μπορεί να είναι η κύρια δικαιολογία της ελληνικής κυβέρνησης, των ευρωπαϊκών κυβερνήσεων και της ίδιας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αρκετούς μήνες πριν τον πόλεμο οι οιωνοί στην αγορά ενέργειας ήταν δυσμενείς. Το θέμα είναι σύνθετο, αλλά θα πρέπει να τονιστεί πως η χρηματιστικοποίηση των αγορών (διεθνώς) αλλά και ιδιαίτερα φαινόμενα κερδοσκοπίας και διογκωμένης φορολογίας (στην Ελλάδα) έχουν καίρια επηρεάσει τις τιμές της ενέργειας και, συνεπαγόμενα, τα νοικοκυριά.

7 <https://www.publicissue.gr/privatization2022/>

Διάγραμμα 11. Πόσο σας εκφράζει κάθε μία από τις ακόλουθες απόψεις;

Σε αντιστοιχία με το Διάγραμμα 1 που εξετάσαμε, η συντριπτική πλειονότητα των νοικοκυριών δηλώνουν ενημερωμένοι τόσο για τις τιμές της ενέργειας όσο και για την ενεργειακή κλάση των συσκευών που διαθέτουν. Θεωρείται ότι η τρέχουσα συγκυρία των αυξημένων τιμών ενέργειας ωθεί επιπλέον τον κόσμο στο να ενημερώνεται για τα θέματα αυτά που επηρεάζουν σημαντικά την καθημερινότητά του και τον οικογενειακό προϋπολογισμό. Έχει ενδιαφέρον ότι το κοινό είναι μοιρασμένο όσον αφορά στην κατανόηση των διαφορών μεταξύ των τιμολογίων/ προσφορών των διαφορετικών παρόχων ηλεκτρικής ενέργειας. Είναι γεγονός ότι υπάρχουν, πλέον, δεκάδες διαφορετικά προγράμματα από τους παρόχους ενέργειας, χρειάζεται προσοχή στους ειδικούς όρους, ενώ η εφαρμογή της ρήτρας αναπροσαρμογής (της οποίας ο υπολογισμός είναι πρακτικά αδύνατος για τους καταναλωτές) περιπλέκει ακόμη περισσότερο την κατάσταση.

Τέλος, όπως καταγράφεται και εδώ το 50% των νοικοκυριών (23% πολύ / 27% αρκετά) δηλώνουν ότι δυσκολεύονται να καλύψουν τις ενεργειακές τους ανάγκες. Σε συνδυασμό με διαφάνειες που προηγήθηκαν, αλλά και κάποιες που θα παρουσιαστούν στη συνέχεια, αυτή είναι άλλη μια ισχυρή ένδειξη για το ότι η ενεργειακή φτώχεια έχει ριζώσει στην ελληνική κοινωνία.

Η δυσκολία κάλυψης των ενεργειακών αναγκών χρησιμοποιείται και σε συσχετίσεις στη συνέχεια. Πρόκειται για μια μεταβλητή της έρευνας που προσεγγίζει την ενδεχόμενη κατάσταση ενεργειακής φτώχειας στα νοικοκυριά με έναν απλό και άμεσο τρόπο και είναι ιδιαίτερα σημαντική.

Διάγραμμα 12. Για ποιους λόγους αντιμετωπίζετε δυσκολίες ή αδυνατείτε να καλύψετε τις ενεργειακές σας ανάγκες;

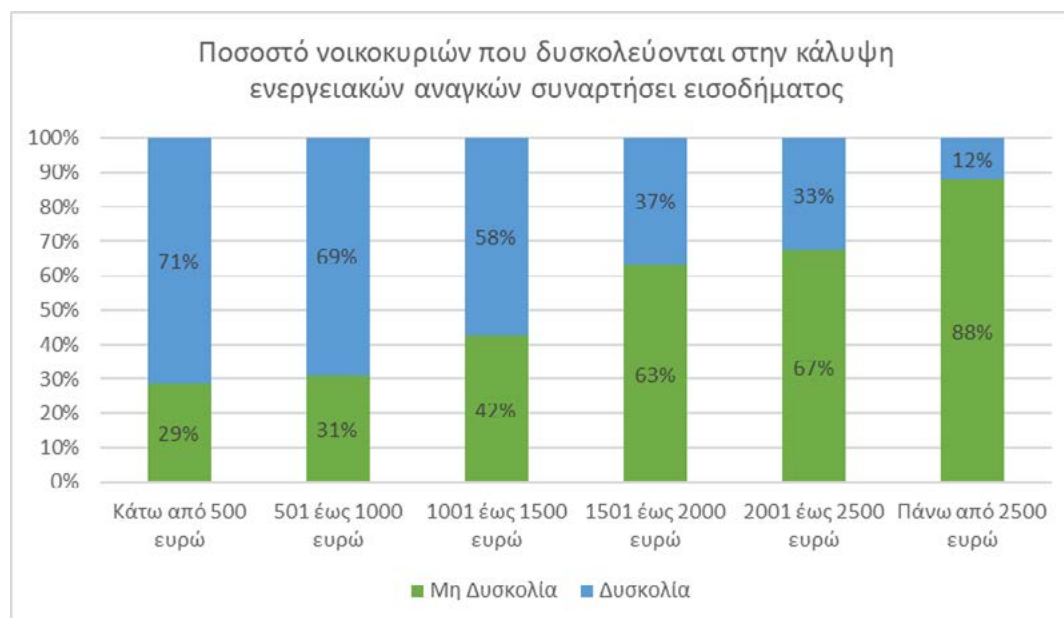

Στο διάγραμμα 12 παρουσιάζονται οι αιτίες αδυναμίας επαρκούς κάλυψης των ενεργειακών αναγκών. Οι δύο κύριοι λόγοι, με μεγάλη διαφορά από τους υπόλοιπους, είναι οι υψηλές τιμές καυσίμων και τα χαμηλά εισοδήματα. Αυτό αποτελεί εν δυνάμει τεκμηρίωση της θεωρίας ότι η ενεργειακή φτώχεια έχει ριζώσει στην Ελλάδα. Το «κοκτέιλ» υψηλών τιμών καυσίμων και χαμηλών εισοδημάτων αποτελεί, μπορούμε να πούμε, διαρθρωτικό πρόβλημα όσον αφορά στην ενεργειακή φτώχεια. Δεν αντιμετωπίζεται εύκολα, έχει έντονη εξάρτηση από τη διεθνή συγκυρία και τη θέση της χώρας στο διεθνή καταμερισμό εργασίας και γι' αυτό αποτελεί ένα από τα μεγάλα προβλήματα του ελληνικού λαού.

Η σχέση εισοδήματος και δυσκολίας κάλυψης ενεργειακών αναγκών αποτυπώνεται στο Διάγραμμα 13. Υπάρχει στατιστικά σημαντική συσχέτιση, σε επίπεδο εμπιστοσύνης 99%, μεταξύ εισοδηματικών κατηγοριών και δυσκολίας κάλυψης ενεργειακών αναγκών. Σχεδόν εννιά στους δέκα με εισόδημα άνω των 2.500 ευρώ το μήνα καλύπτουν χωρίς δυσκολία τις ενεργειακές τους ανάγκες. Αντίθετα, επτά στους δέκα που ζουν με κάτω από 500 ευρώ το μήνα αντιμετωπίζουν δυσκολία στην κάλυψη των ενεργειακών τους αναγκών. Η ύπαρξη της στατιστικά σημαντικής συσχέτισης ενισχύει τόσο τη λογική υπόθεση περί της σχέσης εισοδήματος – δυνατότητας κάλυψης ενεργειακών αναγκών, όσο και τη συνοχή/ συνέπεια στις απαντήσεις των νοικοκυριών.

Διάγραμμα 13. Δυσκολία κάλυψης ενεργειακών αναγκών συναρτήσει των εισοδηματικών κατηγοριών των νοικοκυριών.

Τέλος, σημειώνεται ότι υπάρχει στατιστικά σημαντική συσχέτιση σε επίπεδο εμπιστοσύνης 99% και μάλιστα αρκετά ισχυρή μεταξύ του περιορισμού βασικών αναγκών (φαγητό, φάρμακα κ.λπ.) και της δυσκολίας κάλυψης ενεργειακών αναγκών.

Μεταξύ όσων δυσκολεύονται να καλύψουν τις ενεργειακές τους ανάγκες, ένα συντριπτικό ποσοστό 87% δηλώνει ότι περιορίζει βασικές ανάγκες προκειμένου να ανταπεξέλθει στα ενεργειακά κόστη. Πρόκειται για ένα ιδιαίτερα ανησυχητικό εύρημα, καθώς μια κατάσταση που συνδυάζει ενεργειακή φτώχεια και περιορισμό βασικών αναγκών είναι επί της ουσίας μια κατάσταση γενικευμένης φτώχειας και εξαθλίωσης.

Διάγραμμα 14. Ποια μέτρα θεωρείτε ότι βοηθούν περισσότερο το νοικοκυριό σας σε σχέση με την κάλυψη των ενεργειακών αναγκών στην κατοικία σας;

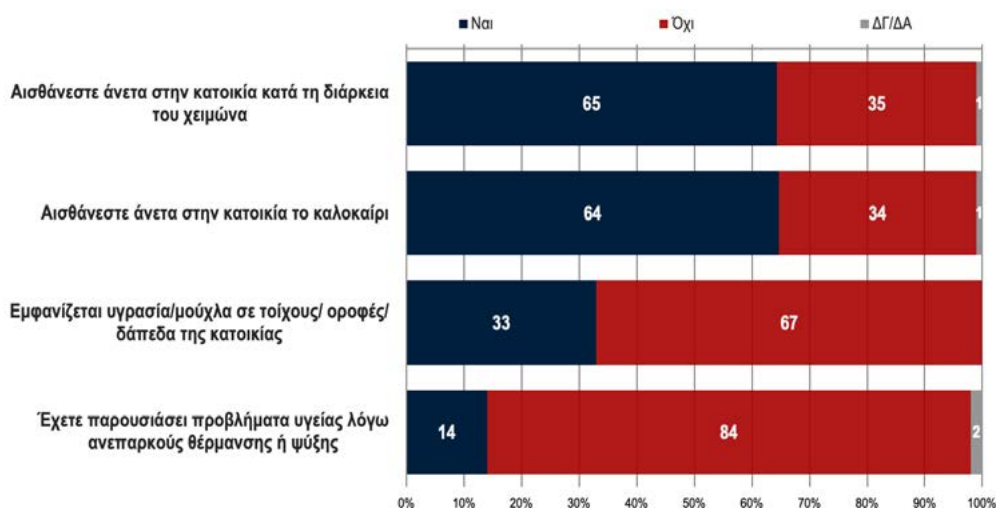
Είναι προφανές ότι ένα μεγάλο μέρος των νοικοκυριών θεωρεί σημαντικά τα επιδόματα/εκπτώσεις στο ηλεκτρικό ρεύμα, καθώς πρόκειται για μέτρα που ανακουφίζουν τα νοικοκυριά σε μια συγκυρία μεγάλης αύξησης των τιμών. Όμως, είναι σημαντικό ότι το μέτρο που θεωρείται, με διαφορά, πιο αποτελεσματικό είναι το πλαφόν στις τιμές της ενέργειας.

Το κοινό κατανοεί ότι σε εποχές έντονης κρίσης, η μεγάλη τομή έρχεται κατά βάση από τις παρεμβατικές, κρατικές πολιτικές.

Επίσης, είναι πολύ σημαντικό το ποσοστό των νοικοκυριών που θεωρούν ότι η επιδότηση της ενεργειακής αναβάθμισης των κατοικιών, καθώς και της αγοράς ενεργειακά αποδοτικών συσκευών αποτελούν λύσεις σε μια εποχή ενεργειακής κρίσης. Η επιδότηση θέρμανσης συγκεντρώνει χαμηλές προτιμήσεις, καθώς εξ' αρχής συγκέντρωνε σημαντικά προβλήματα: λανθασμένη κατάταξη σε κλιματικές ζώνες (π.χ. Βυτίνα ίδια ζώνη με Αττική), μικρό ποσοστό επιδότησης σε σχέση με την πραγματική κατανάλωση πετρελαίου, αποκλεισμός πολλών νοικοκυριών λόγω εισοδηματικών κριτηρίων, δυσκολία συμμετοχής για χρήστες / διαχειριστές πολυκατοικιών που δεν διαθέτουν ενημέρωση, δυσκολία για όσους δεν έχουν εξειδικευμένη βοήθεια και απαραίτητες δεξιότητες για χρήση της ηλεκτρονικής εφαρμογής κ.λπ.

Διάγραμμα 15. Σημειώστε εάν οι ακόλουθες φράσεις ισχύουν για το νοικοκυριό σας.

Το διάγραμμα 15 έχει ιδιαίτερη σημασία, ειδικά για όσους παρακολουθούν συστηματικά το πρόβλημα της ενεργειακής φτώχειας, καθώς αποτυπώνει, σε σημαντικό βαθμό, τους λεγόμενους υποκειμενικούς δείκτες της ενεργειακής φτώχειας. Γι' αυτό και θα αναλύσουμε εκτενέστερα τα αποτελέσματα που καταγράφονται μάλιστα σε σύγκριση με δεδομένα αντίστοιχων ερευνών.

Άνεση στην κατοικία τον χειμώνα

Αυτός είναι ίσως ο σημαντικότερος δείκτης που σχετίζεται με την ενεργειακή φτώχεια και το γεγονός ότι 35% των νοικοκυριών δηλώνει πως δεν αισθάνονται άνετα στην κατοικία τους το χειμώνα θα πρέπει να ηχήσει όχι απλώς ένα «καμπανάκι», αλλά σειρήνα συναγερμού. Σε συνδυασμό με τα στοιχεία που αναφέρθηκαν προηγουμένως (37% θερμαίνουν ένα μόνο μέρος της κατοικίας τους, 36% κλείνουν τη θέρμανση ακόμη κι αν το σπίτι είναι κρύο), γίνεται κατανοητό ότι

πάνω από το ένα τρίτο των ελληνικών νοικοκυριών, ουσιαστικά, δεν μπορεί να θερμάνει επαρκώς το σπίτι του.

Το ότι προσεγγίσαμε το ζήτημα της θέρμανσης με τρεις διαφορετικές ερωτήσεις/ μεταβλητές στην έρευνα αυτή έγινε προκειμένου να «θωρακιστεί» η θεωρούμενη ως πιο σημαντική παράμετρος. Και πράγματι, το ότι τα ποσοστά στις τρεις ερωτήσεις συγκλίνουν είναι σημαντικό ως προς την ασφαλή εκτίμηση της κατάστασης.

Σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, περίπου το 8% των νοικοκυριών δηλώνει αδυναμία να κρατήσει το σπίτι του ζεστό. Η Ελλάδα βάσει της παρούσας έρευνας (αλλά και από τα στοιχεία σχετικών ερευνών της Eurostat) είναι σε πολύ δεινή κατάσταση ως προς τη θέρμανση των κατοικιών, μαζί με τη Βουλγαρία, τη Λιθουανία, την Κύπρο και την Πορτογαλία.

Από το Διάγραμμα 16, φαίνεται ότι γυρίζουμε στην εποχή των μνημονίων, όσον αφορά στην επαρκή θέρμανση των κατοικιών, επιβεβαιώνοντας έτσι τις αντίστοιχες εκτιμήσεις που έχουν ήδη αναφερθεί. Μετά την κορύφωση του προβλήματος της ανεπαρκούς θέρμανσης το 2014, εν μέσω οικονομικής κρίσης και με υψηλές τιμές καυσίμων διεθνώς, παρατηρήθηκε σημαντική βελτίωση. Όμως, τα αποτελέσματα της έρευνας που παρουσιάζουμε δείχνουν πως υπάρχει εκτίναξη, διπλασιασμός, του ποσοστού των νοικοκυριών που αδυνατούν να θερμάνουν επαρκώς την κατοικία τους μέσα σε δύο χρόνια, από το 2020.

Διάγραμμα 16. Ποσοστό νοικοκυριών που αδυνατούν να θερμάνουν επαρκώς την κατοικία τους στην Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση.

(Πηγή: Eurostat, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_mdcs01/default/table?lang=en)

Άνεση στην κατοικία το καλοκαίρι

Καθώς φαίνεται να υπάρχει μια αυξητική τάση στις ημέρες καύσωνα, εδώ και αρκετά χρόνια και το ζήτημα του επαρκούς δροσισμού εντάσσεται στη μελέτη της ενεργειακής φτώχειας. Σχεδόν ταυτόσημο ποσοστό (34%) των νοικοκυριών με όσα δηλώνουν έλλειψη άνεσης στο σπίτι τον χειμώνα, δηλώνει ότι δεν υπάρχει άνεση στην κατοικία τους κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού.

Το ποσοστό αυτό είναι το ίδιο με αυτό που καταγράφηκε το 2012, τη μόνη χρονιά που διενεργήθηκε ειδική έρευνα για την κατανάλωση ενέργειας στα νοικοκυριά στην Ελλάδα. Από αντίστοιχα στοιχεία της EUROSTAT⁸ προκύπτει πως το ποσοστό των νοικοκυριών που δήλωσαν το 2012 πως δεν είχαν συνθήκες ικανοποιητικής ψύξης στην κατοικία τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση ήταν 19%, ποσοστό πολύ πιο περιορισμένο από το αυτό της Ελλάδας.

8 https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=ilc_hcmp03&lang=en

Το πρόβλημα της θερμής ενεργειακής φτώχειας δεν έχει διερευνηθεί επαρκώς στην Ελλάδα παρά το θερμό κλίμα και την αύξηση των ακραίων καιρικών φαινομένων, τη μεγάλη ζήτηση ενέργειας τις μέρες με καύσωνα που δοκιμάζει το ενεργειακό σύστημα της χώρας, και τις επιπτώσεις που έχει στην υγεία η αδυναμία των νοικοκυριών να διατηρούν τη θερμοκρασία της κατοικίας τους σε ασφαλή επίπεδα.

Ύπαρξη υγρασίας/ μούχλας στην κατοικία

Το ένα τρίτο των νοικοκυριών δήλωσε πως στην κατοικία του υπάρχουν προβλήματα υγρασίας/ μούχλας σε τοίχους – οροφές – δάπεδα. Προφανώς, το ζήτημα αυτό άπτεται γενικότερων προβλημάτων που μπορεί να υπάρχουν στο σπίτι. Όμως, ίσως η συχνότερη περίπτωση εμφάνισης υγρασίας είναι η συμπύκνωση υδρατμών στα δομικά στοιχεία, η οποία έχει ως βάση την ανεπαρκή θέρμανση. Γι' αυτό και χρησιμοποιείται στις έρευνες αυτή η ερώτηση ως δείκτης που σχετίζεται –έστω λιγότερο άμεσα από τους προηγούμενους– με την ενεργειακή φτώχεια. Το ποσοστό που προέκυψε στην έρευνά μας είναι σημαντικά μεγαλύτερο από τα έως τώρα στοιχεία. Τη δεκαετία 2010 – 2020, στην Ελλάδα, κατά μέσο όρο, περίπου 13% των νοικοκυριών ανέφεραν προβλήματα υγρασίας, με βάση τα στοιχεία της Eurostat⁹. Αντίστοιχο ποσοστό με την έρευνα που παρουσιάζουμε, συγκεκριμένα 37,5%, είχε βρεθεί σε πανελλαδική έρευνα που πραγματοποιήθηκε το 2015 από το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο¹⁰. Επίσης, υψηλό ποσοστό νοικοκυριών με προβλήματα υγρασίας (34%) εντοπίζεται στα αποτελέσματα έρευνας που είχε πραγματοποιηθεί το 2018 στο Μέτσοβο, όπου βέβαια οι ψυχρές κλιματικές συνθήκες ευνοούν τέτοια φαινόμενα¹¹. Σε κάθε περίπτωση, και αυτός ο δείκτης δεν αφήνει περιθώρια εφησυχασμού.

Προβλήματα υγείας λόγω ανεπαρκούς θέρμανσης/ ψύξης

Ένα ποσοστό 14% των νοικοκυριών δήλωσε ότι λόγω ανεπαρκούς θέρμανσης ή ψύξης της κατοικίας παρουσίασε προβλήματα υγείας. Σε πανελλαδική έρευνα του 2015 το αντίστοιχο ποσοστό ήταν 22%, ενώ σε έρευνα εντοπισμένη στον οικισμό του Μετσόβου το 2018 το ποσοστό ήταν 2%. Παρατηρούμε ότι υπάρχουν σημαντικές αποκλίσεις στις διάφορες έρευνες. Ίσως η ερώτηση αυτή να χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερα έντονο υποκειμενισμό, καθώς τα θέματα υγείας είναι συχνά αποτέλεσμα συνδυασμού πολλών παραγόντων, και γι' αυτό και η χρήση του δείκτη αυτού να έχει πλέον περιοριστεί αναφορικά με την προσέγγιση της ενεργειακής φτώχειας. Ίσως, μια πιο εξειδικευμένη διερεύνηση, επιδημιολογικής φύσης, να είναι χρήσιμη ώστε να προκύψουν ασφαλέστερα συμπεράσματα.

Αξίζει, πάντως, να σημειωθεί ότι υπάρχει στατιστικά σημαντική συσχέτιση, σε επίπεδο εμπιστοσύνης 99%, μεταξύ προβλημάτων υγείας λόγω ανεπαρκούς θέρμανσης/ ψύξης και περιορισμού στη χρήση συστημάτων θέρμανσης. Συγκεκριμένα, από τα νοικοκυριά που δηλώνουν ότι κλείνουν τη θέρμανση ακόμη κι όταν το σπίτι είναι κρύο, ποσοστό πάνω από 77% αναφέρουν ότι έχουν παρουσιαστεί προβλήματα υγείας λόγω ανεπαρκούς θέρμανσης (Διάγραμμα 17). Αυτό δείχνει ότι υπάρχει μια συνοχή στις απαντήσεις.

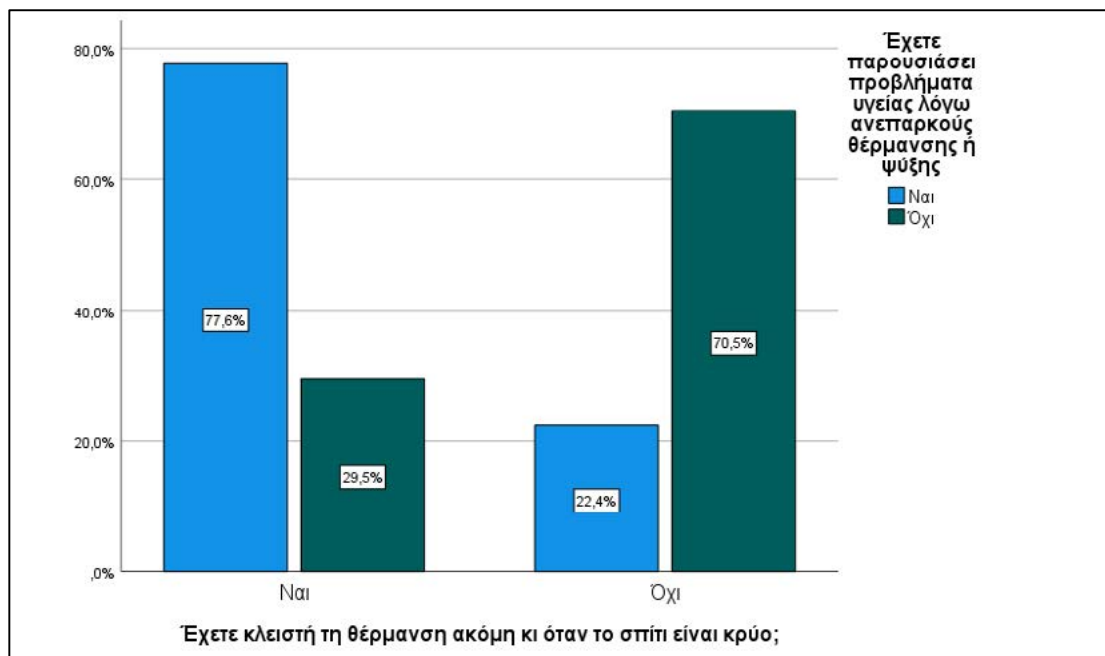
⁹ <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tessi292/default/table?lang=en>

¹⁰ Βλ. υποσημείωση 2

¹¹ Balaskas, A., Papada, L., Katsoulakos, N., Damigos, D., & Kaliampakos, D. (2021). Energy poverty in the mountainous town of Metsovo, Greece. *Journal of Mountain Science*, 18(9), 2240-2254.

Διάγραμμα 17. Συσχέτιση μεταξύ περιορισμού στη χρήση συστημάτων θέρμανσης και παρουσίασης προβλημάτων υγείας.

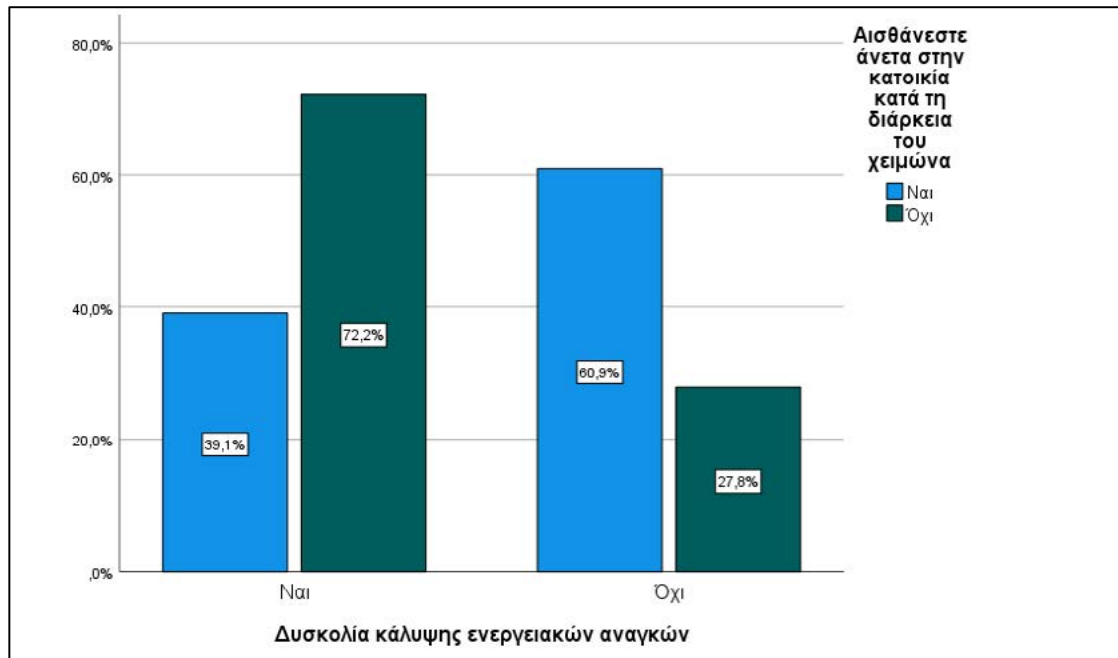
Όπως ήδη αναφέρθηκε το Διάγραμμα 11 αφορά τα αποτελέσματα της ερώτησης σχετικά με την αδυναμία κάλυψης των ενεργειακών αναγκών, η οποία θα μπορούσαμε να πούμε ότι συνοψίζει την έκθεση των νοικοκυριών στο πρόβλημα της ενεργειακής φτώχειας. Έχει ενδιαφέρον ότι υπάρχει στατιστικά σημαντική συσχέτιση, σε επίπεδο εμπιστοσύνης 99%, μεταξύ της αδυναμίας κάλυψης των ενεργειακών αναγκών και των «δεικτών» που αναφέρθηκαν, δηλαδή:

- Άνεση στο σπίτι τον χειμώνα
- Άνεση στο σπίτι το καλοκαίρι
- Παρουσία υγρασίας/μούχλας
- Προβλήματα υγείας λόγω ανεπαρκούς θέρμανσης/ ψύξης
- Καθυστερήση στην πληρωμή λογαριασμών

Αυτό δείχνει πως αυτές οι παράμετροι προσεγγίζουν πράγματι αποτελεσματικά την ενεργειακή φτώχεια. Ενδεικτικά, παρουσιάζεται το Διάγραμμα 18, για να αποτυπωθεί η σχέση μεταξύ άνεσης στο σπίτι τον χειμώνα και δυσκολίας κάλυψης ενεργειακών αναγκών. Παρατηρούμε από όσους δήλωσαν ότι δεν αισθάνονται άνετα στο σπίτι τον χειμώνα, ποσοστό 72% δυσκολεύονται γενικώς στην κάλυψη των ενεργειακών τους αναγκών.

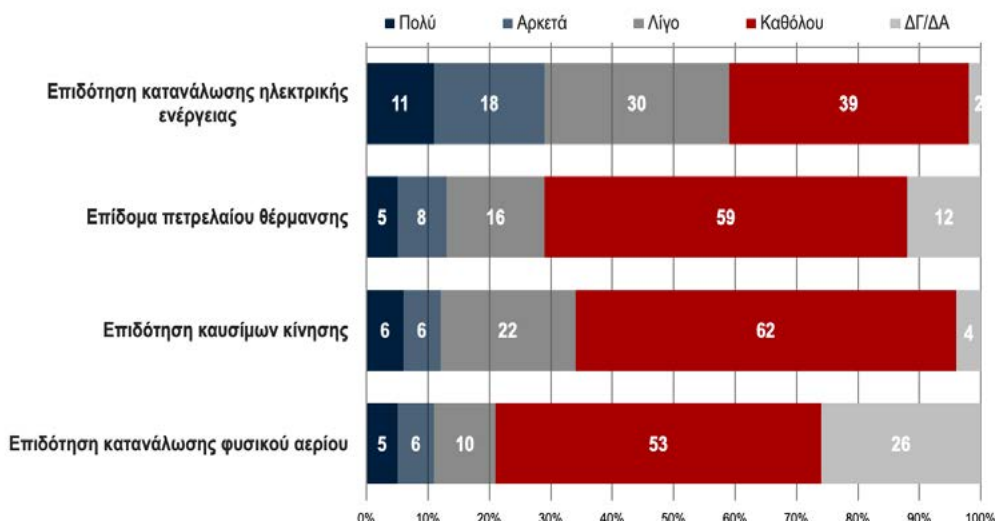

Διάγραμμα 18. Συσχέτιση μεταξύ δυσκολίας κάλυψης ενεργειακών αναγκών και άνεσης στο σπίτι το χειμώνα.

Διάγραμμα 19. Πόσο θα λέγατε ότι βοήθησαν το νοικοκυριό σας τα παρακάτω μέτρα που εφαρμόστηκαν πρόσφατα για την αντιμετώπιση των ανατιμήσεων στην ενέργεια;

Τα κυβερνητικά μέτρα για την ανακούφιση των νοικοκυριών από τις επιπτώσεις της ενεργειακής κρίσης απέτυχαν. Και μάλιστα παταγωδώς:

- 62% των νοικοκυριών δηλώνουν πως δεν τους βοήθησε καθόλου η επιδότηση καυσίμων κίνησης (fuel pass).
- 59% των νοικοκυριών δηλώνουν πως δεν τους βοήθησε καθόλου το επίδομα πετρελαίου θέρμανσης – θα πρέπει να σημειωθεί ότι η επιδοματική πολιτική στο πετρέλαιο θέρμανσης ήταν ούτως ή άλλως προβληματική, συνεπώς με το πετρέλαιο στα 1,6 €/lit θα γινόταν ανεπαρκής.
- 53% των νοικοκυριών δηλώνουν πως δεν τους βοήθησε καθόλου η επιδότηση φυσικού αερίου.
- Ακόμα και στην περίπτωση του επιδόματος κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας για το οποίο ένα σεβαστό ποσοστό (29%) δηλώνει ότι βοηθήθηκε από αρκετά έως πολύ, 39% των νοικοκυριών δηλώνουν πως δεν βοηθήθηκαν καθόλου.

Σε συνδυασμό και με αποτελέσματα που προαναφέρθηκαν, είναι φανερό ότι έχει έρθει η ώρα για αποφασιστικές κινήσεις. Η επιδοματική πολιτική, όσο ανακουφιστική κι αν είναι, δεν επαρκεί. Χωρίς παρεμβάσεις στη φορολογία, στους μηχανισμούς της αγοράς κ.λπ. τα αποτελέσματα της ενεργειακής κρίσης θα είναι ολοένα και εντονότερα για τα νοικοκυριά.

ΕΝΟΤΗΤΑ 2: ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ

Διάγραμμα 20. Ποιον τύπο συστήματος θέρμανσης χρησιμοποιείτε στην κατοικία σας;

Όσον αφορά στον κύριο τύπο συστημάτων θέρμανσης που χρησιμοποιούν τα νοικοκυριά, από τα ευρήματα της σελίδας αυτής προκύπτουν τα ακόλουθα:

- Το πετρέλαιο θέρμανσης παραμένει το κύριο καύσιμο για θέρμανση: Τα μισά νοικοκυριά χρησιμοποιούν συστήματα πετρελαίου θέρμανσης ως κύριο μέσο θέρμανσης.
- Τα συστήματα φυσικού αερίου χρησιμοποιούνται σε ποσοστό 31% ως κύριο μέσο θέρμανσης. Αυτό είναι μία σημαντική εξέλιξη, καθώς το 2011 - 2012 (βάσει της σχετικής έρευνας της ΕΛΣΤΑΤ¹²) το αντίστοιχο ποσοστό δεν ξεπερνούσε το 6%. Εδώ και μια δεκαετία η χρήση φυσικού αερίου για θέρμανση αυξήθηκε κατά πολύ.
- Τα κλιματιστικά αποτελούν για σημαντικό αριθμό νοικοκυριών (18%) κύριο μέσο θέρμανσης, ενώ ένα πολύ μεγάλο μέρος του κόσμου (59%) τα χρησιμοποιεί ως συμπληρωματικό μέσο θέρμανσης. Σε μια περίοδο με μεγάλη αύξηση και στις τιμές της ηλεκτρικής ενέργειας, η χρήση κλιματιστικών δεν είναι σίγουρο ότι μειώνει σημαντικά τα ενεργειακά κόστη, ειδικά εάν αυτά έχουν ηλικία μεγαλύτερη της δεκαετίας και οι χρήστες τους δεν τα χρησιμοποιούν με τον ενδεδειγμένο τρόπο (ρύθμιση στους 20° C το χειμώνα και στους 25° C το καλοκαίρι).
- Η βιομάζα σε μορφή καυσόξυλων ή pellets χρησιμοποιείται σχεδόν από δύο στα δέκα νοικοκυριά ως μέσο θέρμανσης. 7% διαθέτει σύστημα καλοριφέρ που βασίζεται στη βιομάζα, ενώ 10% έχει ως κύριο μέσο συστήματα βιομάζας με χαμηλή απόδοση και υψηλές εκπομπές ρύπων (τζάκι, σόμπα). Σημαντικό στοιχείο είναι ότι 33% των νοικοκυριών χρησιμοποιεί επικουρικά ανοικτό τζάκι για θέρμανση. Και σε αυτή την περίπτωση δημιουργούνται σοβαρά ερωτήματα για τις άμεσες ή έμμεσες

12 <https://www.statistics.gr/documents/20181/e74d6134-8c02-404e-a02b-aa6d959219e3>

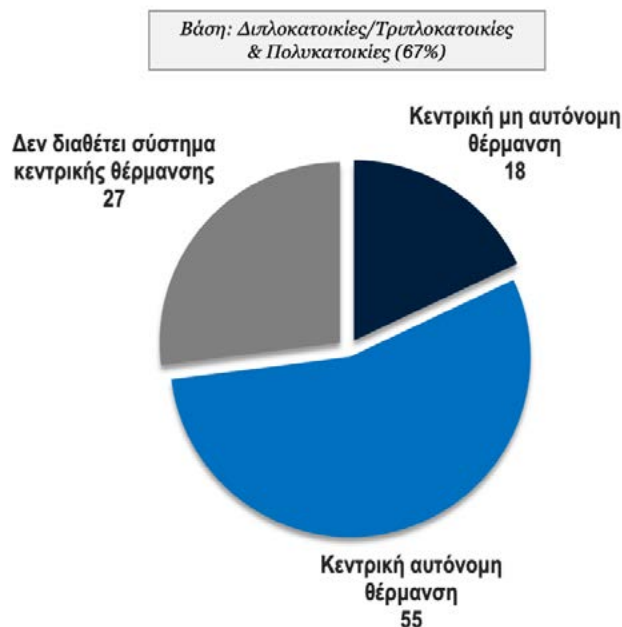
επιπτώσεις αυτών των συστημάτων στο περιβάλλον και την υγεία.

- Η χρήση αντλιών θερμότητας για λειτουργία συστήματος κεντρικής θέρμανσης είναι ακόμη περιορισμένη (5%). Τα συστήματα αυτά είναι ιδιαίτερα αποδοτικά και υποτίθεται ότι η διεύρυνση της χρήσης τους είναι ένας από τους στόχους της ενεργειακής πολιτικής (ηλεκτροποίηση αναγκών – συμβατότητα με χρήση ΑΠΕ). Όμως, το κόστος κτήσης τους παραμένει υψηλό, ενώ η άνοδος στην τιμή της ηλεκτρικής ενέργειας έχει οδηγήσει και σε αύξηση του κόστους λειτουργίας τους, που ήταν μέχρι πρότινος ιδιαίτερα ανταγωνιστικό.

Όσον αφορά στη σχέση μεταξύ συστημάτων θέρμανσης και δυσκολίας κάλυψης ενεργειακών αναγκών, χωρίς να υπάρχει κάποια στατιστικά σημαντική συσχέτιση, παρατηρείται πως η χρήση κάποιων συστημάτων είναι συνυφασμένη με εντονότερη δυσκολία κάλυψης των αναγκών. Συγκεκριμένα, όσοι διαθέτουν ως κύριο σύστημα θέρμανσης σόμπες και τζάκια φαίνεται να δυσκολεύονται στην κάλυψη των ενεργειακών τους αναγκών σημαντικά περισσότερο από τους χρήστες κεντρικών συστημάτων θέρμανσης ή πιο σύγχρονων αποκεντρωμένων συστημάτων, όπως τα κλιματιστικά. Η τάση αυτή είναι ενδιαφέρουσα και θα λέγαμε ότι ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα, καθώς η χρήση συστημάτων παλαιότερης τεχνολογίας είναι συνήθως μια λύση ανάγκης και μπορεί να υποδηλώνει νοικοκυριά ευάλωτα στην ενεργειακή φτώχεια.

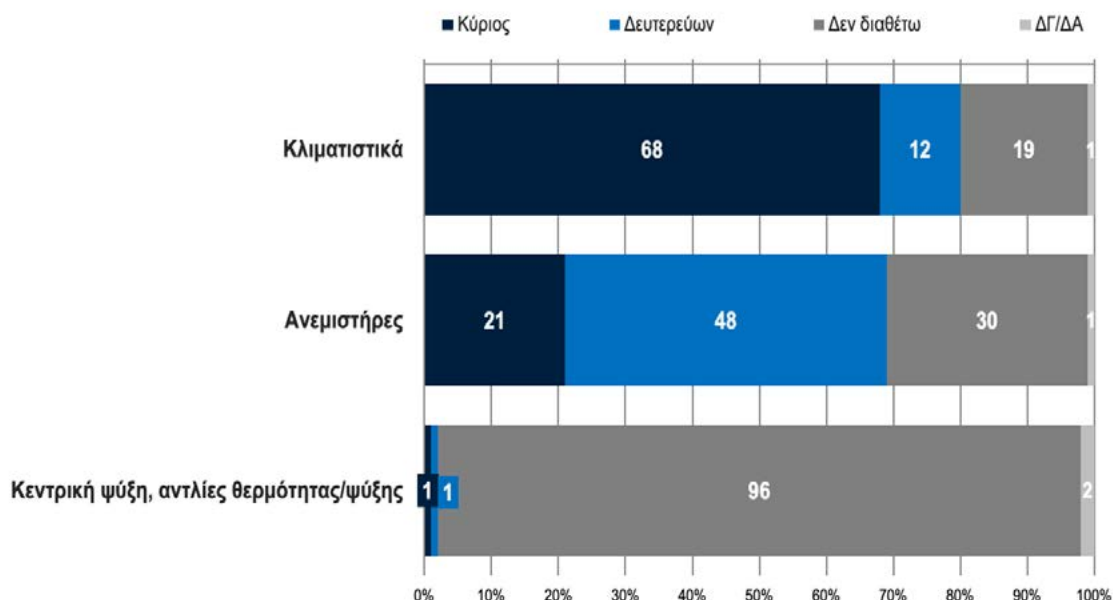
Διάγραμμα 21. Το κτίριο της κατοικίας σας διαθέτει:

Αυτό που ξεχωρίζει σε αυτή τη διαφάνεια είναι ότι στις πολυκατοικίες ένα σημαντικό ποσοστό της τάξης του 27% δεν διαθέτει σύστημα κεντρικής θέρμανσης. Είναι ιδιαίτερα υψηλό το ποσοστό των πολυκατοικιών που δηλώνουν πως δεν έχουν κεντρική θέρμανση. Αυτό εκτιμούμε ότι μπορεί να συνδέεται με την εποχή της προηγούμενης οικονομικής κρίσης, όταν πολλές πολυκατοικίες έπαψαν να προμηθεύονται πετρέλαιο θέρμανσης και στην πράξη καταργήθηκε η χρήση τους. Επίσης, κάποιες πιο παλιές πολυκατοικίες εκ κατασκευής δεν διαθέτουν σύστημα κεντρικής θέρμανσης. Σε κάθε περίπτωση σημειώνεται ότι τα αποτελέσματα αυτής της σελίδας δεν μπορούν να δώσουν σαφή εικόνα για τη λειτουργική κατάσταση των συστημάτων κεντρικής θέρμανσης.

Διάγραμμα 22. Συστήματα Δροσισμού και Κλιματιστικά

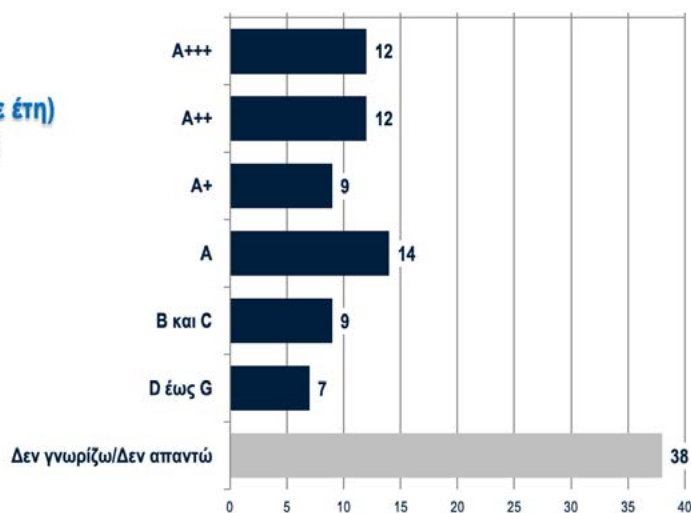

Πλέον, η χρήση κλιματιστικών είναι εκτενής. Περίπου επτά στα δέκα νοικοκυριά χρησιμοποιούν ως κύριο μέσο δροσισμού τα κλιματιστικά. Ποσοστό 20% των νοικοκυριών δεν διαθέτει κλιματιστικό και εκτιμούμε ότι αυτό, κυρίως, αφορά σε κατοίκους περιοχών με ψυχρότερο κλίμα. Μόλις 1% διαθέτει κεντρική ψύξη με αντλίες θερμότητας, γεγονός που αποτελεί προέκταση προηγούμενης παρατήρησης σε σχέση με την ιδιαίτερα περιορισμένη, έως τώρα, χρήση τέτοιων συστημάτων. Η μέση ηλικία των κλιματιστικών εκτιμάται σε 12 έτη, κάτι που κατατάσσει την απόδοσή τους σε ένα μέσο επίπεδο.

Διάγραμμα 23. Ηλικία κλιματιστικών και ενεργειακή κλάση

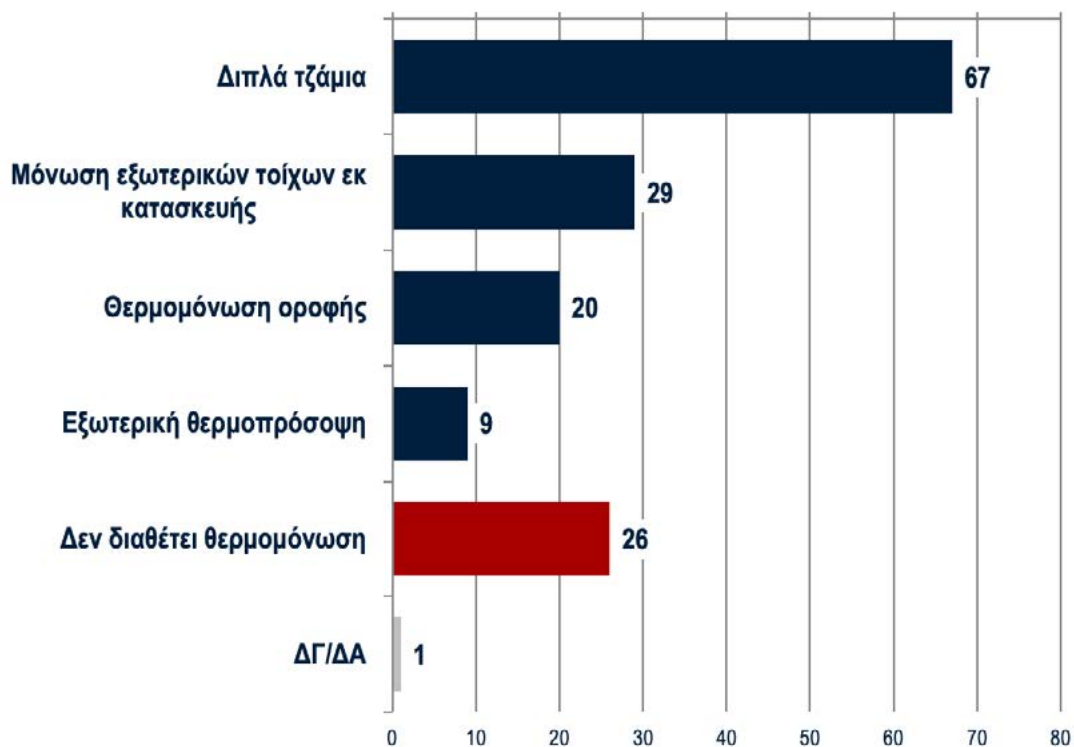
Βάση: Όσοι χρησιμοποιούν κλιματιστικά ως τύπο δροσισμού/ψύξης (80%)

Ηλικία κλιματιστικών (σε έτη)
ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ: 12

Διάγραμμα 24. Η κατοικία διαθέτει κάποιο είδος θερμομόνωσης;

Περίπου δύο στις τρεις κατοικίες διαθέτουν κουφώματα με διπλά τζάμια. Το (σημαντικότερο) στοιχείο εξοικονόμησης ενέργειας που είναι η θερμομόνωση δηλώθηκε ότι υπάρχει σε ένα σημαντικό αριθμό κατοικιών (29%). Περίπου ένα στα τέσσερα νοικοκυριά δήλωσε ότι δεν διαθέτει κάποιο στοιχείο θερμομόνωσης στην κατοικία του.

Όσοι είχαν διενεργήσει ενεργειακή επιθεώρηση στις κατοικίες τους έδωσαν στοιχεία για την ενεργειακή κλάση των κατοικιών. Σε συνδυασμό με όσα αναφέρθηκαν για τη θερμομόνωση, περίπου ένα στα τέσσερα νοικοκυριά κατατάσσονται σε χαμηλές ενεργειακές κλάσεις, αντίστοιχο ποσοστό κατατάσσεται σε μέσες ενεργειακές κλάσεις και ένα ποσοστό περίπου 40% κατατάσσεται σε ενεργειακές κλάσεις από Β και πάνω.

Θεωρούμε ότι τα ευρήματα αυτά είναι κάπως πιο ευνοϊκά από την πραγματικότητα του ελληνικού κτιριακού αποθέματος. Αυτό πιθανώς να οφείλεται στο ότι η έρευνα γίνεται σε επίπεδο νοικοκυριού. Έτσι, σε πολλές περιπτώσεις, ακόμη και σε μεμονωμένα διαμερίσματα ο κόσμος έχει προσπαθήσει (με ίδια μέσα ή σε κάποιες περιπτώσεις με το «Εξοικονομώ») να βελτιώσει την κατάσταση του σπιτιού του. Όμως, για να υπάρξει ριζική βελτίωση του κτιριακού αποθέματος, θα πρέπει στα κτίρια πολυκατοικιών να γίνει συνολική ενεργειακή αναβάθμιση και όχι σε επίπεδο μεμονωμένων διαμερισμάτων. Έτσι (βλέπε Διάγραμμα 27), θα πρέπει να λάβουμε υπ' όψη το εύρημα ότι μόλις 7 στους 100 δήλωσαν ότι έγινε συνολική ενεργειακή αναβάθμιση της πολυκατοικίας τους.

Ανεξαρτήτως της κατανομής των κατοικιών του δείγματος σε ενεργειακές κλάσεις, έχει ενδιαφέρον πως υπάρχει στατιστικά σημαντική συσχέτιση, σε επίπεδο εμπιστοσύνης 99%, μεταξύ της ενεργειακής κλάσης και της δυσκολίας κάλυψης των ενεργειακών

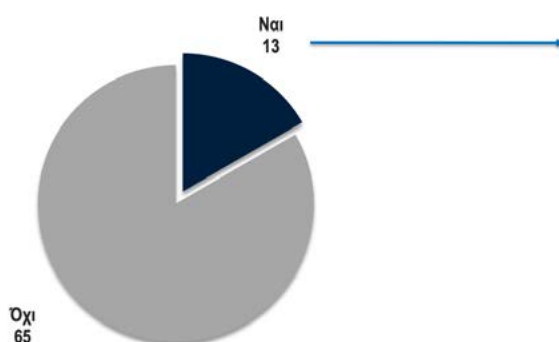
αναγκών. Όπως αναμενόταν, τα νοικοκυριά που ζουν σε κατοικίες με χαμηλή ενεργειακή κλάση δυσκολεύονται περισσότερο στην κάλυψη των ενεργειακών τους αναγκών. Ενδεικτικά:

- Τα νοικοκυριά με κατοικίες ενεργειακής κλάσης B, κατά 40% αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην κάλυψη των ενεργειακών τους αναγκών.
- Τα νοικοκυριά με κατοικίες ενεργειακής κλάσης E έως H, κατά 56% αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην κάλυψη των ενεργειακών τους αναγκών.

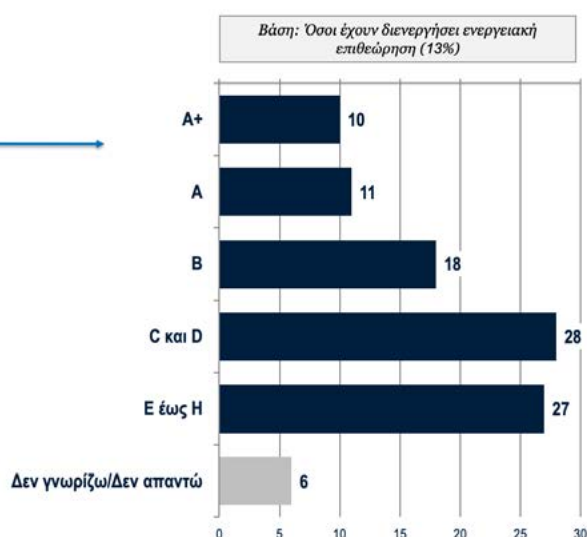
Το εύρημα αυτό καταδεικνύει τη σημασία των ενεργειακών αναβαθμίσεων των κατοικιών και, συνεπαγόμενα, των σχετικών πολιτικών προώθησής τους.

Έχει διενεργηθεί ενεργειακή επιθεώρηση για έκδοση πιστοποιητικού ενεργειακής απόδοσης; Αν ναι ποια είναι η ενεργειακή κλάση της κατοικίας σας;

Διάγραμμα 25

Διάγραμμα 26

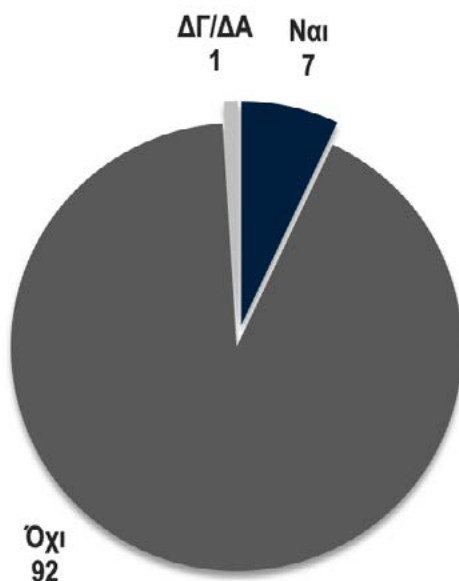

Συνδυάζοντας τα ευρήματα από τις δύο αυτές διαφάνειες, προκύπτει ότι η διείσδυση των συστημάτων ΑΠΕ (πλην των ηλιακών συστημάτων για παραγωγή ζεστού νερού) είναι πολύ χαμηλή στην Ελλάδα. Μόλις 3% των νοικοκυριών διαθέτουν φωτοβολταϊκά συστήματα, ενώ από όσους έχουν κάνει επεμβάσεις ενεργειακής αναβάθμισης μόλις 2% έχουν εγκαταστήσει κάποιο σύστημα ΑΠΕ. Αυτό αντικατοπτρίζει το κυρίαρχο μοντέλο ανάπτυξης των ΑΠΕ στην Ελλάδα: Μεγάλες μονάδες παραγωγής που εγχέουν ενέργεια στο σύστημα μεταφοράς (υψηλής τάσης). Η χρήση ΑΠΕ στη χαμηλή τάση (επίπεδο κατοικίας) είναι περιορισμένη. Η αναδιάρθρωση του μοντέλου αυτού θα έχει πολλαπλές δετικές επιπτώσεις και πρέπει να συζητηθεί αναλυτικά.

Διάγραμμα 27. Έχει υλοποιηθεί κάποια παρέμβαση εξοικονόμησης ενέργειας στην πολυκατοικία / τριπλοκατοικία / διπλοκατοικία σας, που να αφορά στο σύνολο του κτηρίου;

Βάση: Ιδιοκτήτες που διαμένουν σε πολυκατοικία / τριπλοκατοικία / διπλοκατοικία (49%)

Περίπου δύο στις τρεις κατοικίες διαθέτουν κουφώματα με διπλά τζάμια. Το (σημαντικότερο) στοιχείο εξοικονόμησης ενέργειας που είναι η θερμομόνωση δηλώθηκε ότι υπάρχει σε ένα σημαντικό αριθμό κατοικιών (29%). Περίπου ένα στα τέσσερα νοικοκυριά δήλωσε ότι δεν διαθέτει κάποιο στοιχείο θερμομόνωσης στην κατοικία του.

Όσοι είχαν διενεργήσει ενεργειακή επιθεώρηση στις κατοικίες τους έδωσαν στοιχεία για την ενεργειακή κλάση των κατοικιών. Σε συνδυασμό με όσα αναφέρθηκαν για τη θερμομόνωση, περίπου ένα στα τέσσερα νοικοκυριά κατατάσσονται σε χαμηλές ενεργειακές κλάσεις, αντίστοιχο ποσοστό κατατάσσεται σε μέσες ενεργειακές κλάσεις και ένα ποσοστό περίπου 40% κατατάσσεται σε ενεργειακές κλάσεις από Β και πάνω.

Θεωρούμε ότι τα ευρήματα αυτά είναι κάπως πιο ευνοϊκά από την πραγματικότητα του ελληνικού κτιριακού αποθέματος. Αυτό πιθανώς να οφείλεται στο ότι η έρευνα γίνεται σε επίπεδο νοικοκυριού. Έτσι, σε πολλές περιπτώσεις, ακόμη και σε μεμονωμένα διαμερίσματα ο κόσμος έχει προσπαθήσει (με ίδια μέσα ή σε κάποιες περιπτώσεις με το «Εξοικονομώ») να βελτιώσει την κατάσταση του σπιτιού του. Όμως, για να υπάρξει ριζική βελτίωση του κτιριακού αποθέματος, θα πρέπει στα κτίρια πολυκατοικιών να γίνει συνολική ενεργειακή αναβάθμιση και όχι σε επίπεδο μεμονωμένων διαμερισμάτων. Έτσι (βλέπε Διάγραμμα 27), θα πρέπει να λάβουμε υπ' όψη το εύρημα ότι μόλις 7 στους 100 δήλωσαν ότι έγινε συνολική ενεργειακή αναβάθμιση της πολυκατοικίας τους.

Ανεξαρτήτως της κατανομής των κατοικιών του δείγματος σε ενεργειακές κλάσεις, έχει ενδιαφέρον πως υπάρχει στατιστικά σημαντική συσχέτιση, σε επίπεδο εμπιστοσύνης

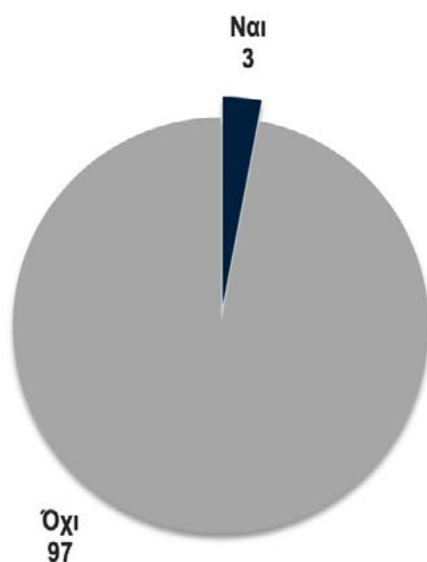

99%, μεταξύ της ενεργειακής κλάσης και της δυσκολίας κάλυψης των ενεργειακών αναγκών. Όπως αναμενόταν, τα νοικοκυριά που ζουν σε κατοικίες με χαμηλή ενεργειακή κλάση δυσκολεύονται περισσότερο στην κάλυψη των ενεργειακών τους αναγκών. Ενδεικτικά:

- Τα νοικοκυριά με κατοικίες ενεργειακής κλάσης B, κατά 40% αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην κάλυψη των ενεργειακών τους αναγκών.
- Τα νοικοκυριά με κατοικίες ενεργειακής κλάσης E έως H, κατά 56% αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην κάλυψη των ενεργειακών τους αναγκών.

Το εύρημα αυτό καταδεικνύει τη σημασία των ενεργειακών αναβαθμίσεων των κατοικιών και, συνεπαγόμενα, των σχετικών πολιτικών προώθησής τους.

Διάγραμμα 28. Υπάρχει στην κατοικία σας φωτοβολταϊκό σύστημα παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας;

Διάγραμμα 29. Έχει υλοποιηθεί κάποια παρέμβαση εξοικονόμησης ενέργειας στην κατοικία σας την τελευταία τριετία;

Βάση: Ιδιοκτήτες (77%)

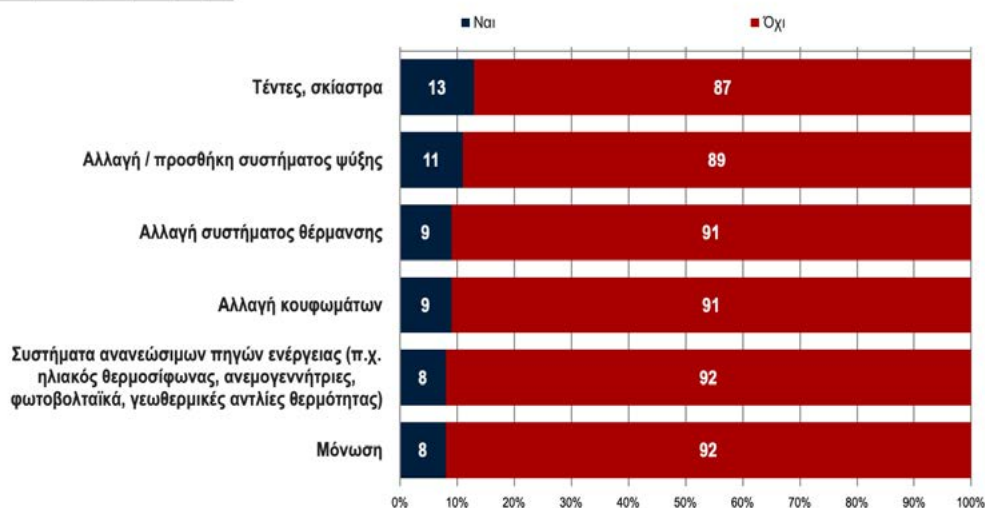

Συνδυάζοντας τα ευρήματα των Διαγραμμάτων 28 και 29, προκύπτει ότι η διείσδυση των συστημάτων ΑΠΕ (πλην των ηλιακών συστημάτων για παραγωγή ζεστού νερού) είναι πολύ χαμηλή στην Ελλάδα. Μόλις 3% των νοικοκυριών διαθέτουν φωτοβολταϊκά συστήματα, ενώ από όσους έχουν κάνει επεμβάσεις ενεργειακής αναβάθμισης μόλις 2% έχουν εγκαταστήσει κάποιο σύστημα ΑΠΕ. Αυτό αντικατοπτρίζει το κυρίαρχο μοντέλο ανάπτυξης των ΑΠΕ στην Ελλάδα: Μεγάλες μονάδες παραγωγής που εγχέουν ενέργεια στο σύστημα μεταφοράς (υψηλής τάσης). Η χρήση ΑΠΕ στη χαμηλή τάση (επίπεδο κατοικίας) είναι περιορισμένη. Η αναδιάρθρωση του μοντέλου αυτού θα έχει πολλαπλές θετικές επιπτώσεις και πρέπει να συζητηθεί αναλυτικά.

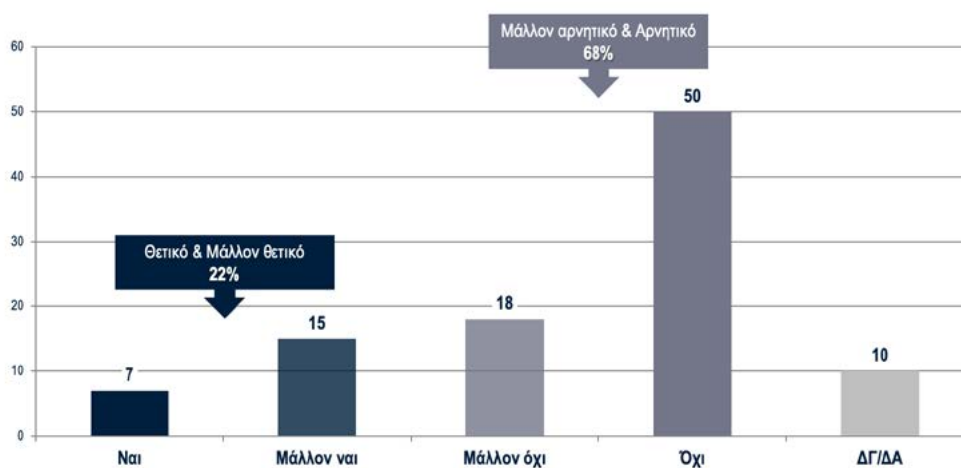
Διάγραμμα 30. Έχει υλοποιηθεί κάποια παρέμβαση εξοικονόμησης ενέργειας στην κατοικία σας την τελευταία τριετία;

Βάση: Ενοικιαστές & Φιλοξενούμενοι (23%)

Διάγραμμα 31. Η ενεργειακή απόδοση της κατοικίας σας αποτέλεσε σημαντικό κριτήριο να την επιλέξετε για ενοικίαση;

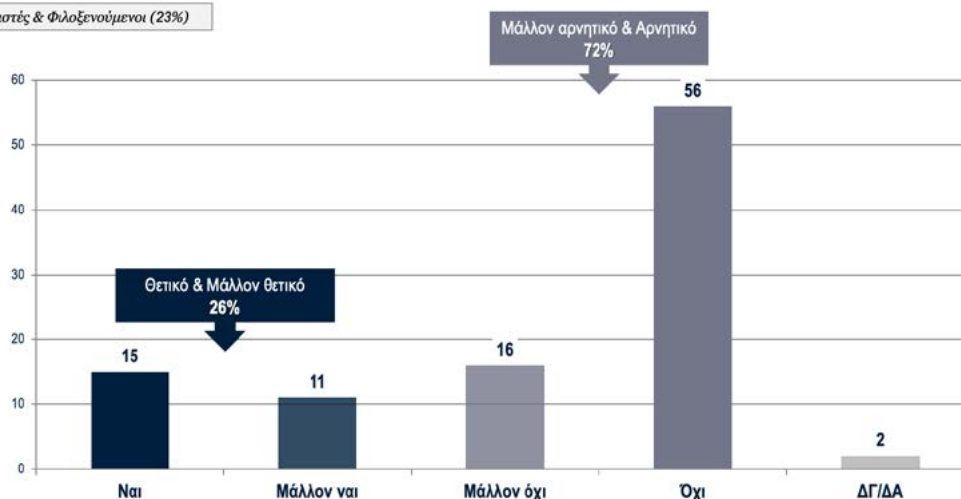
Βάση: Ενοικιαστές & Φιλοξενούμενοι (23%)

Διάγραμμα 32. Έχετε σκεφτεί να μετακομίσετε λόγω χαμηλής ενεργειακής απόδοσης της υφιστάμενης κατοικίας σας;

Βάση: Ενοικιαστές & Φιλοξενούμενοι (23%)

Διάγραμμα 33. Ποιο θεωρείτε ότι είναι το μεγαλύτερο πρόβλημα της κατοικίας σας σε σχέση με την ενεργειακή απόδοση σήμερα;

Βάση: Ενοικιαστές & Φιλοξενούμενοι (23%)

Έχοντας τα στοιχεία και για τις ιδιόκτητες και για τις ενοικιαζόμενες κατοικίες στην ερώτηση αυτή περισσότερη σημασία έχει η συγκριτική προσέγγιση, παρά η αναφορά στο τι παρεμβάσεις έχουν γίνει.

Έτσι, τα δύο βασικά συμπεράσματα που προκύπτουν είναι:

- Στις κατοικίες που ενοικιάζονται, γίνονται 30% έως 40% λιγότερες παρεμβάσεις εξοικονόμησης ενέργειας.
- Στις ενοικιαζόμενες κατοικίες οι πιο ακριβές παρεμβάσεις (αλλαγή κουφωμάτων, θερμομόνωση) γίνονται σπανιότερα.

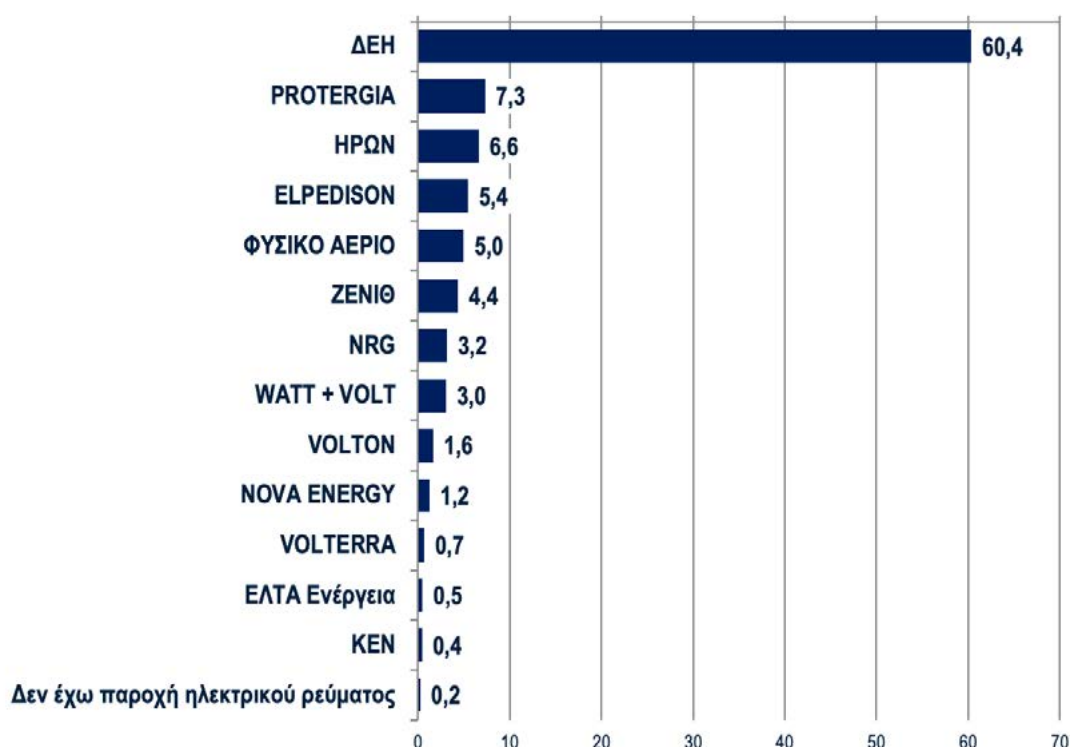

Συνεπώς, φαίνεται ότι οι ιδιοκτήτες δεν επενδύουν στην ενεργειακή απόδοση των κατοικιών που διαθέτουν προς ενοικίαση. Αυτό είναι συνεπές και με τα ευρήματα του Διαγράμματος 31, όπου παρατηρούμε ότι μόλις το 22% των ενοικιαστών είχε ως κριτήριο για την ενοικίαση την ενεργειακή απόδοση της κατοικίας. Αντίστοιχα, από το Διάγραμμα 32, προκύπτει ότι το 26% των ενοικιαστών σκέφτεται να μετακομίσει σε κατοικία με καλύτερη ενεργειακή απόδοση. Σε μια συγκυρία με ιδιαίτερα αυξημένα ενοίκια, μάλλον το ύψος του μισθώματος σε συνδυασμό με την τοποθεσία της κατοικίας κυριαρχούν ως κριτήρια για τους ενοικιαστές, παρά η ενεργειακή απόδοση.

Πάντως, οι ενοικιαστές (βλέπε Διάγραμμα 33) δηλώνουν ότι τα τρία βασικά τους προβλήματα όσον αφορά στα ενεργειακά χαρακτηριστικά των κατοικιών τους είναι:

- Η απουσία μόνωσης
- Η απουσία ή χαμηλή ποιότητα συστήματος θέρμανσης
- Η χαμηλή ποιότητα κουφωμάτων

Διάγραμμα 34. Πάροχος ηλεκτρικής ενέργειας

Τα ευρήματα της ερώτησης αυτής κυρίως έχουν σημασία για τον εντοπισμό τυχόν συσχετίσεων με άλλες παραμέτρους/ μεταβλητές. Σημειώνεται ότι υπάρχει μια ελαφρά συσχέτιση, σε επίπεδο εμπιστοσύνης 95%, μεταξύ της λήψης υπέρογκων λογαριασμών ηλεκτρικής ενέργειας και των παρόχων. Έχει ενδιαφέρον ότι οι υπέρογκοι λογαριασμοί εμφανίζονται με κάπως μεγαλύτερη συχνότητα μεταξύ των πελατών των ιδιωτών παρόχων σε σχέση με τους πελάτες της ΔΕΗ (αν και η ΔΕΗ πλέον περισσότερο τύποις ονομάζεται Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού).

Συγκεκριμένα:

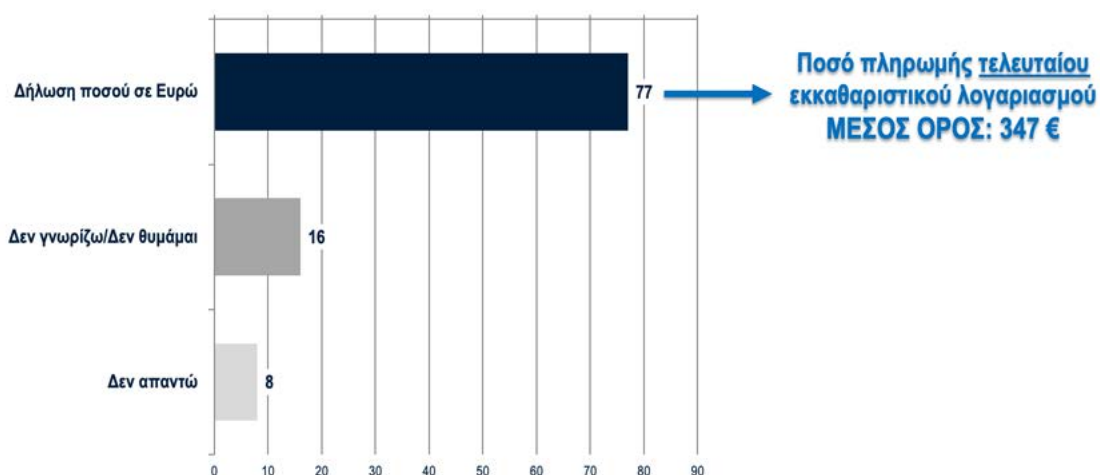
- Στην περίπτωση της ΔΕΗ, 46% των πελατών έχει λάβει λογαριασμό με υπέρογκο κόστος και 54% δεν έχει λάβει τέτοιο λογαριασμό
- Στην περίπτωση των ιδιωτών παρόχων, 54% των πελατών έχει λάβει λογαριασμό με υπέρογκο κόστος και 46% δεν έχει λάβει τέτοιο λογαριασμό.

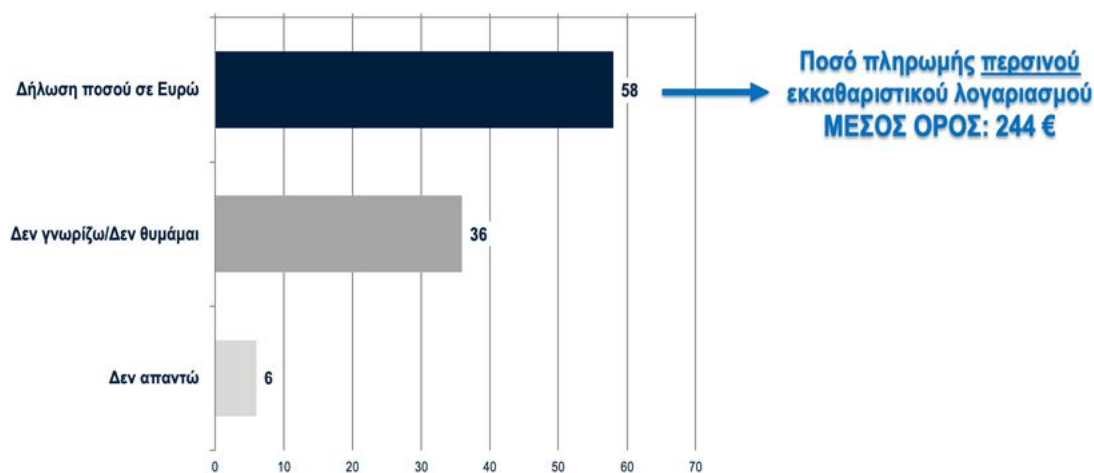

ΕΝΟΤΗΤΑ 3. ΕΞΟΔΑ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ

Διάγραμμα 35. Τελευταίος εκκαθαριστικός λογαριασμός ηλεκτρικού ρεύματος.

Διάγραμμα 36. Περσινός εκκαθαριστικός λογαριασμός ηλεκτρικού ρεύματος.

Με βάση τις απαντήσεις των νοικοκυριών:

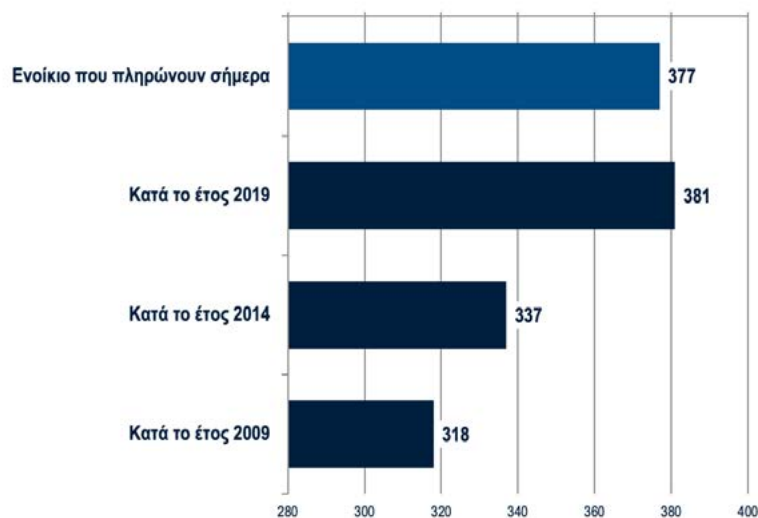
- Ο μέσος όρος του τελευταίου εκκαθαριστικού ήταν 347 €
- Ο μέσος όρος του αντίστοιχου περσινού εκκαθαριστικού ήταν 244€

Από την έρευνα, συνεπώς, προκύπτει μέση αύξηση κατά 42% στους εκκαθαριστικούς λογαριασμούς του χειμώνα που πέρασε σε σχέση με τον περσινό χειμώνα. Πρόκειται για πολύ μεγάλη αύξηση, η οποία όπως φαίνεται από τις εξελίξεις θα διογκωθεί περαιτέρω.

Διάγραμμα 37. Ύψος ενοικίου

Βάση: Ενοικιαστές (16%)

Από τα νοικοκυριά που αντιστοιχούσαν σε ενοικιαστές στο δείγμα μας, προέκυψαν τα ακόλουθα ως προς το (φλέγον) ζήτημα του ύψους των ενοικίων:

Μέσος όρος ενοικίου που πληρώνουν σήμερα: 377 ευρώ

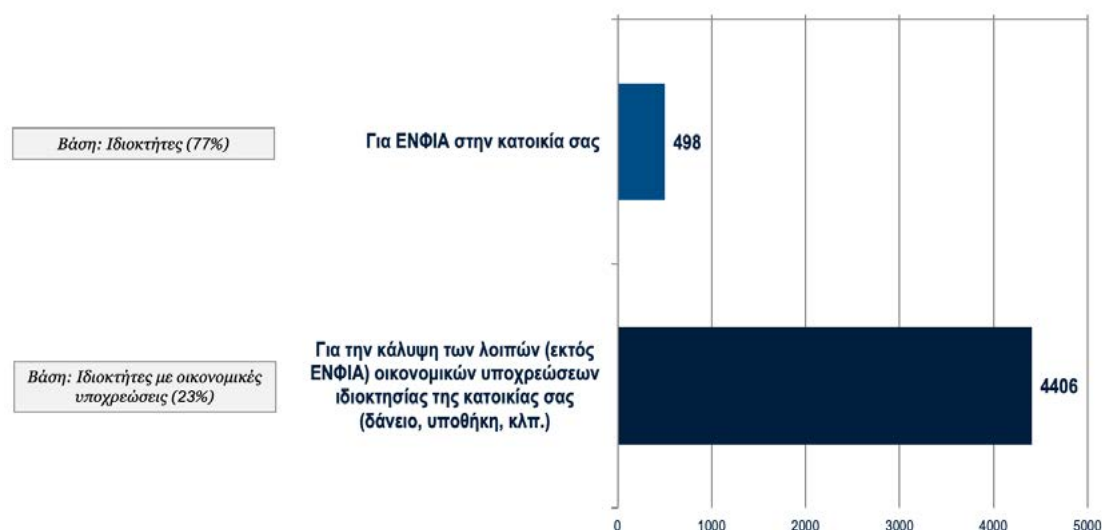
Μέσος όρος ενοικίου που πλήρωναν το 2014: 337 ευρώ

Μέσος όρος ενοικίου που πλήρωναν το 2009: 308 ευρώ

Συνεπώς, στην παρούσα χρονική περίοδο, η αύξηση των ενοικίων προκύπτει να είναι 12% σε σχέση με το 2014 και 22% σε σχέση με το 2009. Συνυπολογίζοντας τη μεγάλη αύξηση του ενεργειακού κόστους που προαναφέρθηκε, το κόστος κατοίκησης αυξάνεται πολύ για τους ενοικιαστές. Το ζήτημα αυτό χρήζει περαιτέρω, εξειδικευμένης έρευνας.

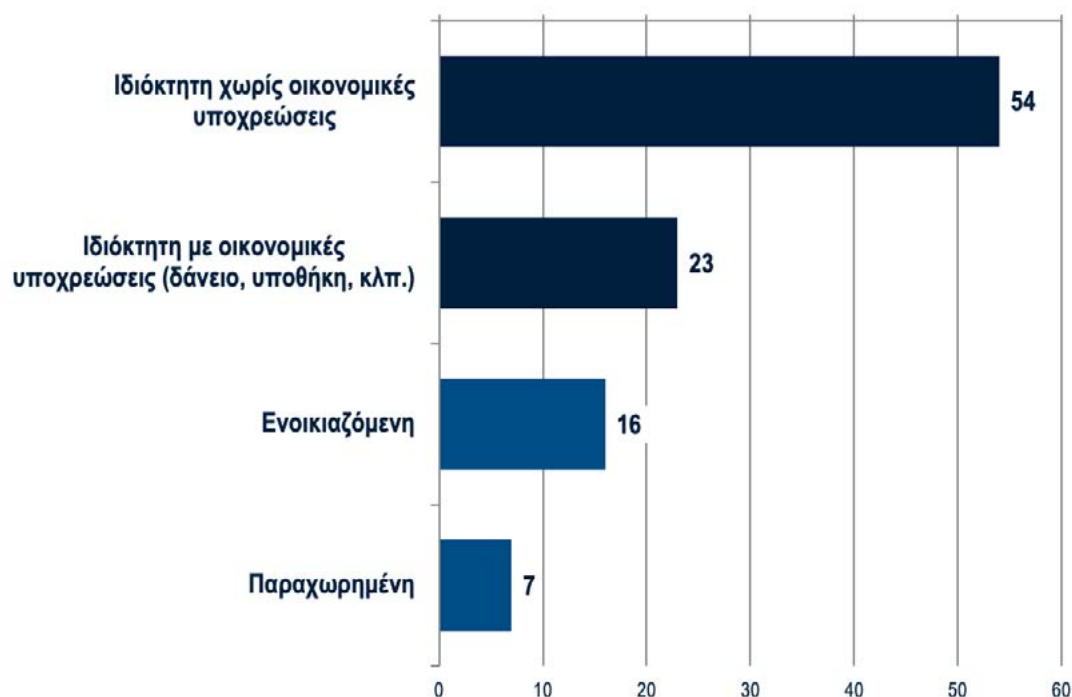

Διάγραμμα 38. Κόστος για την κατοικία (πλην ενεργειακού) – ιδιοκτήτες.

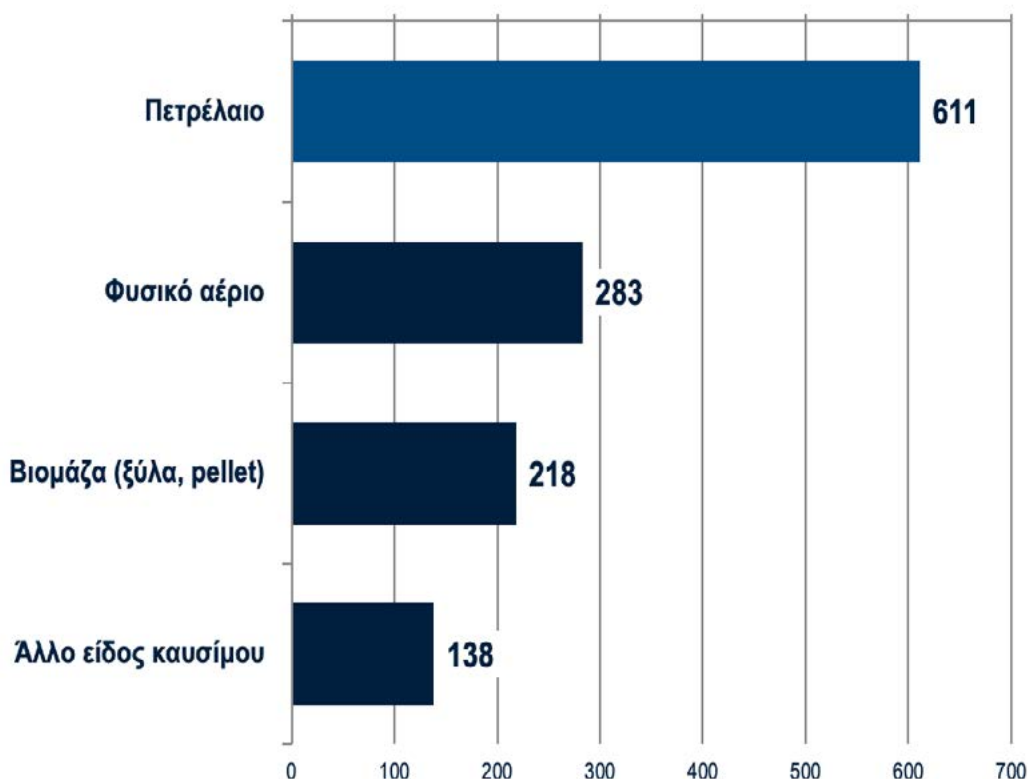
Βάσει του Διαγράμματος 38, το κόστος για την κατοικία είναι σημαντικό για όσους εκ των ιδιοκτητών έχουν οικονομικές υποχρεώσεις, όπως δάνειο. Από το Διαγράμματα 39, προκύπτει πως 23% του δείγματος απάντησε ότι διαθέτει ιδιόκτητη κατοικία με υποχρεώσεις, ένα διόλου ευκαταφρόνητο μέρος των ιδιοκτητών δηλαδή. Κατά μέσο όρο, για να καλύψουν τις υποχρεώσεις του ακινήτου και τον ΕΝΦΙΑ, οι ιδιοκτήτες αυτοί προκύπτει πως πρέπει να πληρώνουν 409 ευρώ το μήνα, δηλαδή ποσό μεγαλύτερο από το μέσο όρο των ενοικίων. Γίνεται κατανοητό πως πρόκειται για μια δυσμενή κατάσταση.

Διάγραμμα 39. Η κατοικία σας είναι ...:

Διάγραμμα 40. Κόστος καυσίμων.

Κατ' αρχήν, να διευκρινίσουμε ότι τα κόστη που αναφέρονται στη διαφάνεια αυτή δεν έχουν ενσωματώσει παρά ένα μέρος των αυξημένων τιμών που παρατηρήθηκαν, ειδικά από το Μάρτιο του 2022 και έπειτα. Τα νοικοκυριά που χρησιμοποιούν ως καύσιμο για τη θέρμανση το πετρέλαιο προκύπτει πως χρειάζεται να δαπανούν μεγαλύτερα ποσά σε σχέση με όσα νοικοκυριά χρησιμοποιούν φυσικό αέριο, πόσο μάλλον βιομάζα. Αναλυτικότερα, τα ετήσια κόστη καυσίμων εν συγκρίσει με το πετρέλαιο έχουν ως εξής:

- Κατά μέσο όρο, το κόστος του φυσικού αερίου είναι κατά 53% χαμηλότερο σε σχέση με το κόστος πετρελαίου
- Κατά μέσο όρο, το κόστος της βιομάζας (ξύλα, pellets) είναι κατά 64% χαμηλότερο σε σχέση με το κόστος πετρελαίου

Η εικόνα αυτή, όσον αφορά στη διαφορά κόστους πετρελαίου - φυσικού αερίου, εκτιμάται ότι οφείλεται κυρίως στην επιδότηση του φυσικού αερίου μέσω των σχετικών κυβερνητικών μέτρων. Ήδη από το Δεκέμβριο του 2021, όπως αποδεικνύεται και από την επαναλαμβανόμενη κάθε χρόνο και, κατά τεκμήριο αξιόπιστη, εκτίμηση του Ε.Μ.Π. το κόστος λειτουργίας ενός συστήματος θέρμανσης με λέβητα φυσικού αερίου είχε ξεπεράσει το αντίστοιχο κόστος με λέβητα πετρελαίου¹³. Με τόσο υψηλές τιμές πετρελαίου θέρμανσης, πάντως, ειδικά σε περιοχές με υψηλά θερμικά φορτία όπως οι ορεινές (που δεν έχουν και την εναλλακτική του φυσικού αερίου) είναι φανερό ότι τα νοικοκυριά θα οδηγηθούν στην πιο εκτεταμένη χρήση βιομάζας.

13 <http://www.lsbtp.mech.ntua.gr/system/files/2021-12/NTUA%20Study%20December%202021.pdf>

ΕΝΟΤΗΤΕΣ 4 ΚΑΙ 5. ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ

Οι ενότητες αυτές προσφέρονται κυρίως για την εξαγωγή κάποιων συμπερασμάτων βάσει συνδυαστικής ανάλυσης των απαντήσεων και στατιστικών συσχετίσεων. Ήδη αναφέρθηκαν κάποιες συσχετίσεις μεταξύ μεταβλητών της έρευνας και του εισοδήματος, που αποτελεί σημαντική παράμετρο όταν κανείς διερευνά ζητήματα όπως τα ενεργειακά των νοικοκυριών, το κόστος στέγασης κ.λπ.

Αρχικά, από τις απαντήσεις στις ερωτήσεις της Ενότητας 5 αναφέρονται τα εξής βασικά στοιχεία:

- Από το δείγμα μας επιβεβαιώνεται το υψηλό ποσοστό ιδιοκατοίκησης στην Ελλάδα. Πλην όμως, όπως έχουμε ήδη αναφέρει, 23% των νοικοκυριών δήλωσε ότι έχει ιδιόκτητη κατοικία με οικονομικές υποχρεώσεις (δάνειο, υποθήκη κ.λπ.).
- Τα μισά νοικοκυριά (49%) δήλωσαν ότι δυσκολεύονται να επιβιώσουν με τα εισοδήματά τους και μόλις 9% ανέφεραν ότι μπορούν και ζουν άνετα με τα εισοδήματά τους.

Ήδη αναφέρθηκαν κάποιες συσχετίσεις μεταξύ μεταβλητών της έρευνας και του εισοδήματος, που αποτελεί σημαντική παράμετρο όταν κανείς διερευνά ζητήματα όπως τα ενεργειακά των νοικοκυριών, το κόστος στέγασης κ.λπ. Στη συνέχεια, θα γίνει αναφορά και σε κάποια επιπλέον ενδιαφέροντα στοιχεία που προκύπτουν μελετώντας τις δημογραφικές παραμέτρους του δείγματος.

- **Δυσκολία κάλυψης ενεργειακών αναγκών και παρουσία ανέργων στο νοικοκυριό:** Στα νοικοκυριά που διαμένουν άτομα που βρίσκονται σε καθεστώς ανεργίας, κατά 70% παρατηρείται δυσκολία στην κάλυψη των ενεργειακών αναγκών (στατιστικά σημαντική συσχέτιση σε επίπεδο εμπιστοσύνης 99%). Αυτό το εύρημα ήταν σε σημαντικό βαθμό αναμενόμενο αλλά η επιβεβαίωσή του με στατιστικά σημαντική συσχέτιση έχει ιδιαίτερη σημασία. Νοικοκυριά που αντιμετωπίζουν προβλήματα, όπως ανεργία, θα πρέπει να ενισχύονται κατά προτεραιότητα σε περιπτώσεις επιδοτήσεων, εκπτώσεων κ.λπ. για να μπορούν να αντεπεξέρχονται στο υψηλό ενεργειακό κόστος.
- **Δυσκολία κάλυψης ενεργειακών αναγκών και παρουσία ατόμων με αναπηρία/ μακροχρόνια ασθένεια στο νοικοκυριό:** Και στην περίπτωση αυτή, υπάρχει στατιστικά σημαντική συσχέτιση σε επίπεδο εμπιστοσύνης 99%. Προκύπτει ότι το 68% των νοικοκυριών που έχουν κάποιο μέλος με αναπηρία ή μακροχρόνια ασθένεια δυσκολεύεται να καλύψει τις ενεργειακές του ανάγκες. Αυτές οι κοινωνικές ομάδες θεωρούνται ευάλωτες στην ενεργειακή φτώχεια, καθώς συχνά έχουν αυξημένη ενεργειακή κατανάλωση (π.χ. ανελαστικές ανάγκες θέρμανσης, αναγκαιότητα λειτουργίας ιατρικών μηχανημάτων) και επίσης θα πρέπει να συμπεριλαμβάνονται με ιδιαίτερη φροντίδα σε πολιτικές επιδοτήσεων και ενισχύσεων.
- **Δυσκολία κάλυψης ενεργειακών αναγκών και εμβαδόν κατοικίας:** Παρατηρείται μία αντίστροφη σχέση μεταξύ εμβαδού κατοικίας και δυσκολίας κάλυψης ενεργειακών αναγκών με στατιστικά σημαντική συσχέτιση σε επίπεδο εμπιστοσύνης 99%. Τα νοικοκυριά των οποίων οι κατοικίες είναι μικρότερες από 50 m², κατά

62% δυσκολεύονται να καλύψουν τις ενεργειακές τους ανάγκες, ενώ τα νοικοκυριά των οποίων οι κατοικίες είναι μεγαλύτερες από 140 m² κατά 41% δυσκολεύονται να καλύψουν τις ενεργειακές τους ανάγκες. Κατά πάσα πιθανότητα, όσοι διαμένουν σε μεγαλύτερα σπίτια έχουν και υψηλότερα εισοδήματα (υπάρχει στατιστικά σημαντική συσχέτιση και μεταξύ αυτών των μεταβλητών) και έτσι συναντούν λιγότερες δυσκολίες στην κάλυψη των ενεργειακών τους αναγκών.

ΣΥΝΟΨΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ

Αντί επιλόγου, συνοψίζονται στη συνέχεια τα κύρια αποτελέσματα που προκύπτουν από την πανελλαδική έρευνα για την κατανάλωση ενέργειας στην κατοικία.

Βρίσκεται η ενέργεια στο επίκεντρο της ζωής των νοικοκυριών;

- 💡 Εννιά στα δέκα νοικοκυριά είναι ενημερωμένα για τις τιμές της ενέργειας
- 💡 Δύο στα τρία νοικοκυριά δηλώνουν ότι η πρόσφατη αύξηση των τιμών ενέργειας τα έχει επηρεάσει πολύ. Το αντίστοιχο ποσοστό για την περίοδο της οικονομικής κρίσης και των μνημονίων ήταν 46%

Ποια είναι τα προβλήματα των νοικοκυριών σε σχέση με την ενέργεια τα τελευταία δύο χρόνια;

- 💡 Ένα στα δύο νοικοκυριά δυσκολεύεται να καλύψει τις ενεργειακές του ανάγκες
- 💡 Επτά στα δέκα νοικοκυριά που δυσκολεύονται να καλύψουν τις ενεργειακές τους ανάγκες έχουν μηνιαίο οικογενειακό εισόδημα κάτω από 1.500€
- 💡 Ένα στα τρία νοικοκυριά περιορίσε βασικές ανάγκες (φαγητό, φάρμακα κ.λπ.) για να καλύψει τα ενεργειακά κόστη
- 💡 Τέσσερα στα δέκα νοικοκυριά θερμαίνουν ένα μέρος της κατοικίας τους
- 💡 Τέσσερα στα δέκα νοικοκυριά κλείνουν τη θέρμανση ακόμη και όταν το σπίτι είναι κρύο
- 💡 Τέσσερα στα δέκα νοικοκυριά είχαν θερμοκρασία χαμηλότερη των 18° C στο σπίτι τους τον τελευταίο χειμώνα
- 💡 Ένα στα δύο νοικοκυριά έχει περιορίσει το δροσισμό της κατοικίας του
- 💡 Ένα στα τρία νοικοκυριά αντιμετωπίζει προβλήματα υγρασίας ή μούχλας στην κατοικία του
- 💡 Περισσότερα από ένα στα δέκα νοικοκυριά αντιμετώπισε κάποιο πρόβλημα υγείας, λόγω ανεπαρκούς θέρμανσης ή ψύξης της κατοικίας του
- 💡 Τρία στα τέσσερα νοικοκυριά δεν έχουν τη δυνατότητα να προβούν σε επεμβάσεις εξοικονόμησης ενέργειας στο σπίτι τους

Τι γίνεται με τους λογαριασμούς ενέργειας;

- 💡 Η μέση αύξηση στους εκκαθαριστικούς λογαριασμούς του χειμώνα που πέρασε σε σχέση με τον περσινό χειμώνα ήταν 42%
- 💡 Ένα στα δύο νοικοκυριά έχει λάβει την τελευταία διетία λογαριασμούς με υπέρογκο ποσό πληρωμής
- 💡 Εννιά στα δέκα νοικοκυριά ελέγχουν προσεκτικά τους λογαριασμούς της ενέργειας
- 💡 Ένα στα τρία νοικοκυριά καθυστερεί να πληρώσει τους λογαριασμούς της ενέργειας

Δυσκολεύονται περισσότερο τα νοικοκυριά στην Ελλάδα να καλύψουν τις ενεργειακές τους ανάγκες σε σύγκριση με τις άλλες χώρες της ΕΕ;

- 💡 Σε επίπεδο ΕΕ, περίπου 7% των νοικοκυριών καθυστερεί την πληρωμή λογαριασμών, ενώ στην Ελλάδα το αντίστοιχο ποσοστό είναι 30%
- 💡 Σε επίπεδο ΕΕ, περίπου το 8% των νοικοκυριών δηλώνει αδυναμία να κρατήσει το σπίτι ζεστό, ενώ στην Ελλάδα το αντίστοιχο ποσοστό είναι 35%

Πώς αποτιμώνται οι ενεργειακές πολιτικές του κράτους;

- 💡 Τέσσερα στα δέκα νοικοκυριά δεν βοηθήθηκαν από την επιδότηση κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας που ενσωματώθηκε στους λογαριασμούς
- 💡 Επτά στα δέκα νοικοκυριά δεν ευνοήθηκαν από κάποιο μέτρο ή πρόγραμμα για τη μείωση του ενεργειακού κόστους («Εξοικονομώ», Κοινωνικό Οικιακό Τιμολόγιο, επίδομα πετρελαίου κ.λπ.)
- 💡 Δύο στα τρία νοικοκυριά δεν βοηθήθηκαν από την επιδότηση καυσίμων κίνησης (fuel pass)
- 💡 Δύο στα τρία νοικοκυριά δεν βοηθήθηκαν από το επίδομα πετρελαίου θέρμανσης
- 💡 Ένα στα δύο νοικοκυριά δεν βοηθήθηκε από την επιδότηση φυσικού αερίου

Πώς διαμορφώνεται το κόστος και οι συνθήκες κατοίκησης;

- 💡 Τα σημερινά ενοίκια είναι αυξημένα κατά 12% σε σχέση με το 2014 και κατά 22% σε σχέση με το 2009
- 💡 Οι ιδιοκτήτες με οικονομικές υποχρεώσεις (δάνειο κ.λπ.) πληρώνουν κατά μέσο όρο 409€ το μήνα για να καλύψουν τις υποχρεώσεις του ακινήτου και τον ΕΝΦΙΑ, ποσό μεγαλύτερο από το μέσο όρο των ενοικίων (377€)
- 💡 Νοικοκυριά με ιδιόκτητο σπίτι χωρίς υποχρεώσεις (δάνειο, υποθήκη κ.λπ.) είναι κατά τρεις φορές πιο συνεπή στην πληρωμή λογαριασμών ενέργειας
- 💡 Στις κατοικίες που ενοικιάζονται γίνονται 30 - 40% λιγότερες παρεμβάσεις εξοικονόμησης ενέργειας σε σύγκριση με τις ιδιοκατοικούμενες
- 💡 Μόνο το 22% των ενοικιαστών είχε ως κριτήριο για την ενοικίαση την ενεργειακή απόδοση της κατοικίας και μόνο το 26% των ενοικιαστών σκέφτεται να μετακομίσει σε κατοικία με καλύτερη ενεργειακή απόδοση, αναδεικνύοντας τη σημασία που έχει το ύψος του ενοικίου και η θέση της κατοικίας, έναντι ενεργειακών παραμέτρων

Τι προτείνουν τα νοικοκυριά;

- 💡 Δύο στα τρία νοικοκυριά θεωρούν ότι το πλαφόν στις τιμές της ενέργειας θα τα βοηθούσε
- 💡 Τέσσερα στα δέκα νοικοκυριά θεωρούν ότι η επιδότηση ενεργειακής αναβάθμισης κατοικιών θα τα βοηθούσε.
- 💡 Τέσσερα στα δέκα νοικοκυριά θεωρούν ότι η επιδότηση προμήθειας ενεργειακά αποδοτικών συσκευών θα τα βοηθούσε

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Επωνυμία εταιρείας: Καπα Research (Αρ. Μητρ. 5) Η Κάπα Research Είναι μέλος του ΣΕΔΕΑ και τηρεί τους κώδικες δεοντολογίας της ESOMAR για τη διεξαγωγή και δημοσιοποίηση ερευνών κοινής γνώμης

Εντολέας: Ινστιτούτο Νίκος Πουланτζάς

Είδος έρευνας / Σκοπός: Πανελλαδική έρευνα νοικοκυριών για θέματα οικιακής κατανάλωσης ενέργειας

Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά δείγματος: Κάτοικοι ελληνικής επικράτειας, επικεφαλής νοικοκυριών, 18 ετών και άνω

Μέγεθος δείγματος / γεωγραφική κάλυψη: 1061 νοικοκυριά στις 13 περιφέρειες της χώρας

Χρονικό διάστημα συλλογής στοιχείων: 17-27 Μαΐου στις 13 περιφέρειες της χώρας

Μέθοδος δειγματοληψίας: Στρωματοποιημένη τυχαία δειγματοληψία βάσει της απογραφής της ΕΛΣΤΑΤ του 2011. Τα αποτελέσματα έχουν σταθμιστεί με βάση την περιφερειακή ενότητα κατοικίας

Μέθοδος συλλογής στοιχείων: Η συλλογή των στοιχείων έγινε με μικτή μέθοδο: 516 τηλεφωνικές συνεντεύξεις (CATI) και 545 διαδικτυακές συνεντεύξεις (CAWI) μέσω του ειδικά διαμορφωμένου panel της Κάπα Research. Για τη συλλογή των στοιχείων εργάστηκαν 9 ερευνητές και 1 επόπτης

Σφάλμα / στρογγυλοποίηση: Μέγιστο σφάλμα 3% σε διάστημα εμπιστοσύνης 95%. Τα αποτελέσματα (%) παρουσιάζονται με στρογγυλοποίηση στη μονάδα και ορισμένες απαντήσεις ενδέχεται να μην αθροίζουν στο 100%.

